UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

9 päivänä syyskuuta 2011 *

Asiassa T-25/06,

Alliance One International, Inc., kotipaikka Danville, Virginia (Yhdysvallat), edustajinaan asianajajat C. Osti ja A. Prastaro,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi É. Gippini Fournier ja F. Amato, sittemmin Gippini Fournier ja N. Khan,

vastaajana,

jossa on kyse ensisijaisesti [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.281/B.2 – Italian raakatupakka-ala) 20.10.2005 tehdyn komission päätöksen K(2005) 4012 lopullinen osittaista kumoamista koskevasta vaatimuksesta ja toissijaisesti Alliance One Internationalille määrätyn sakon alentamista koskevasta vaatimuksesta,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Azizi sekä tuomarit E. Cremona (esittelevä tuomari) ja S. Frimodt Nielsen,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kristensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 28.9.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1 Kantajana oleva Alliance One International, Inc. (jäljempänä Alliance One) on amerikkalainen yhtiö, jonka kotipaikka on Yhdysvallat ja joka johtaa kyseessä olevan rikkomisen jälkeen Dimon Inc:n ja Standard Commercial Corp:n (jäljempänä SCC) sulautumisen tuloksena 13.5.2005 syntynyttä konsernia.

2 Dimon Italia Srl ja Transcatab SpA ovat kaksi neljästä suurimmasta Italiaan sijoittautuneesta raakatupakan ensijalostusta harjoittavasta yrityksestä (jäljempänä jalostajat); rikkomisen aikana edellinen oli kokonaan Dimon Inc:n ja jälkimmäinen SCC:n (jonka oikeudellinen seuraaja Alliance One on) määräysvallassa.

A *Hallinnollinen menettely*

3 Euroopan yhteisöjen komissio toimitti 15.1.2002 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 11 artiklan nojalla Italian raakatupakkamarkkinoita koskevia tietojensaantipyyntöjä italialaisille tupakanjalostajien ja -tuottajien toimialajärjestöille eli Associazione professionale trasformatori tabacchi italianille (APTI, italialaisten raakatupakan jalostajien toimialajärjestö) ja Unione italiana tabaccolle (Unitab, Italian raakatupakan tuottajajärjestöjen liitto).

4 Komissio sai 19.2.2002 hakemuksen sakkoimmuniteetista Deltafina SpA:lta, joka on APTI:hin kuuluva tupakanjalostaja, sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä yhteistyötiedonanto) perusteella. Komissio myönsi sille 6.3.2002 ehdollisen immuniteetin edellä mainitun tiedonannon 15 kohdan mukaisesti.

5 Komissio vastaanotti 4.4.2002 Dimon Italialta yhteistyötiedonannon 8 kohtaan perustuvan sakkoimmuniteettihakemuksen ja toissijaisesti mainitun tiedonannon 20–27 kohtaan perustuvan minkä tahansa sakon määrän alentamista koskevan hakemuksen sekä Transcatabin samalla perusteella tekemän minkä tahansa sakon määrän alentamista koskevan hakemuksen.

6 Komissio suoritti 18. ja 19.4.2002 asetuksen N:o 17 14 artiklan nojalla tarkastuksia Dimon Italian ja Transcatabin tiloissa sekä Trestina Azienda Tabacchi SpA:n ja Romana Tabacchi SpA:n tiloissa.

7 Komissio ilmoitti 8.10.2002 Dimon Italialle ja Transcatabille, että nämä olivat ensimmäinen ja toinen yritys, jotka olivat toimittaneet todisteita kilpailusääntöjen rikkomisesta yhteistyötiedonannossa tarkoitetulla tavalla, ja että se aikoi siis myöntää niille hallinnollisen menettelyn päätteeksi alennuksen sen sakon määrästä, joka niille olisi määrätty mahdollisesti todettujen rikkomisten perusteella.

8 Komissio antoi 25.2.2004 väitetiedoksiannon, jonka se osoitti kymmenelle yritykselle tai yritysten yhteenliittymälle, jalostajat ja niistä eräiden emoyhtiöt mukaan lukien. Väitetiedoksiannon adressaateilla oli mahdollisuus tutustua hallinnollisen menettelyn asiakirjoihin, joista komissio toimitti niille CD-ROM-jäljennöksen, ja ne toimittivat kirjalliset huomautukset vastauksena komission esittämiin väitteisiin. Suullinen kuuleminen järjestettiin 22.6.2004.

9 Toinen suullinen kuuleminen pidettiin 1.3.2005 komission 25.2.2004 esittämään väitetiedoksiantoon 21.12.2004 tehdyn lisäyksen jälkeen.

10 Kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoaantavaa komiteaa komissio teki kuulemismenettelyistä vastaavan neuvonantajan lopullisen kertomuksen perusteella 20.10.2005 päätöksen K(2005) 4012 lopullinen [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.281/B.2 – Italian raakatupakka-ala) (jäljempänä riidanalainen päätös), josta julkaistiin tiivistelmä 13.2.2006 ilmestyneessä Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL L 353, s. 45).

B *Riidanalainen päätös*

11 Riidanalainen päätös koskee ensisijaisesti jalostajien raakatupakan markkinoilla Italiassa toteuttamaa horisontaalista kartellia (riidanalaisen päätöksen 1 perustelukappale).

12 Komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä, että kyseisen kartellin yhteydessä jalostajat olivat vahvistaneet vuoden 1995 ja vuoden 2002 alun välisen ajanjakson aikana sekä suoria ostoja tuottajilta että ostoja ”kolmansilta pakkaajilta” koskevat kaupankäynnin edellytykset Italian raakatupakan ostomarkkinoilla muun muassa vahvistamalla hinnat ja jakamalla markkinat (riidanalaisen päätöksen 1 perustelukappale).

13 Riidanalainen päätös koskee toissijaisesti kahta muuta, jalostajien täytäntöön panemasta kartellista erillistä rikkomista, joihin syyllistyttiin vuoden 1999 alun ja vuoden 2001 lopun välisenä aikana ja jotka muodostuvat APTI:n osalta sen jäsentensä puolesta neuvottelemien sopimushintojen vahvistamisesta toimialakohtaisten sopimusten tekemiseksi Unitabin kanssa ja Unitabin osalta sen APTI:n kanssa jäsentensä puolesta neuvottelemien hintojen vahvistamisesta näiden samojen sopimusten tekemiseksi.

14 Komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että jalostajien menettelytavat merkitsivät yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 264–269 perustelukappale).

15 Komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 1 kohdassa neljän italialaisen jalostajan, Deltafinan emoyhtiön Universal Corp:n sekä Dimonin ja SCC:n sulautumasta syntyneen Alliance One -yhtiön olevan vastuussa kartellista. Se totesi myös riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 2 kohdassa APTI:n ja Unitabin rikkoneen EY

81 artiklan 1 kohtaa tekemällä päätöksiä, jotka koskivat niiden jäsentensä puolesta neuvottelemien hintojen vahvistamista toimialakohtaisten sopimusten tekemiseksi.

16 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa komissio määräsi sakkoja edellä 15 kohdassa tarkoitetuille yrityksille sekä APTI:lle ja Unitabille (ks. jäljempänä 54 kohta).

1. *Riidanalaisen päätöksen adressaatit*

17 Riidanalaisen päätöksen 2.4. jaksossa määritellään päätöksen adressaatit.

18 Komissio viittasi aluksi vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan yrityksen käsitteellä on kilpailuoikeuden asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan kyseessä olevan sopimuksen kohteen kannalta arvioiden taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti katsoen tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaa useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (riidanalaisen päätöksen 325 perustelukappale).

19 Komissio totesi tämän jälkeen, että oli osoitettu, että Deltafina, Dimon Italia (nimettiin myöhemmin uudelleen Mindoksi), Transcatab ja Romana Tabacchi, kuten myös APTI ja Unitab, olivat kulloisenkin rikkomisen keston aikana osallistuneet välittömästi todettuihin rikkomisiin ja että kukin näistä yrityksistä ja yhteenliittymistä oli näin ollen riidanalaisen päätöksen adressaatti (riidanalaisen päätöksen 327 perustelukappale).

20 Komissio jatkoi arviointiaan tutkimalla kysymystä siitä, voivatko tiettyjen tytäryhtiöiden (Deltafina, Dimon Italia ja Transcatab) emoyhtiöt joutua vastuuseen tytäryhtiöidensä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta. Se huomautti tästä, että rikkomisten aikana Deltafina oli ollut Universalin kokonaan omistama tytäryhtiö, Dimon Italia Dimon Inc:n kokonaan omistama tytäryhtiö ja Transcatab SCC:n kokonaan omistama tytäryhtiö (riidanalaisen päätöksen 328 perustelukappale).

21 Komissio totesi muun muassa, että oikeuskäytännön mukaan emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä lainvastaisesta käyttäytymisestä silloin, kun tämä ei voi määrittää itsenäisesti käyttäytymistään markkinoilla. Se huomautti, että tästä voitiin olettaa, että kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiön koko yhtiöpääoman, sillä on ratkaiseva vaikutus tytäryhtiön käyttäytymiseen silloin, kun tämä syyllistyy EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomiseen (riidanalaisen päätöksen 329 ja 330 perustelukappale).

22 Se päätteli riidanalaisen päätöksen 331 perustelukappaleessa voivansa olettaa Deltafinan, Dimon Italian ja Transcatabin osalta oikeutetusti, ”etteivät ne olleet itsenäisiä”, koska niiden emoyhtiöt omistivat tai – Dimon Italian tapauksessa – olivat omistaneet ne kokonaan.

23 Komissio hylkäsi väitteen, jota mainitut yhtiöt puolustivat vastauksissaan väitetiedoksiantoon ja jonka mukaan täyden määräysvallan lisäksi myös muut seikat ovat välttämättömiä ratkaisevan vaikutusvallan käyttämisen osoittamiseksi, ja täsmensi, että olettama tällaisesta vaikutusvallasta on kumottavissa täydessä määräysvallassa olevan tytäryhtiön osalta. Osapuolen, joka haluaa kumota tällaisen olettaman, on esitettävä vastanäyttö ”pitävillä todisteilla”, eivätkä nämä saa olla pelkkiä yleisiä tietoja, joita ei ole tuettu vakuuttavin todistein (riidanalaisen päätöksen 334 perustelukappale).

24 Komissio tutki tältä osin peräkkäin riidanalaisen päätöksen adressaatteina olevien emoyhtiöiden esittämät väitteet.

25 Komissio hylkäsi ensinnäkin asianomaisten emoyhtiöiden esittämän yleisen väitteen paikallisjohdon täydestä vastuusta niiden tytäryhtiöiden toiminnasta. Komission mukaan sen perusteella, että Dimon Inc:n ja SCC:n johto oli säilynyt ennallaan sillä hetkellä, kun ne olivat hankkineet tytäryhtiöt kokonaan omistukseensa, ei ollut mahdollista katsoa, etteivät mainitut emoyhtiöt käyttäneet ratkaisevaa vaikutusvaltaa italialaisissa tytäryhtiöissään, koska on tavallista, että päivittäisten asioiden hoito annetaan emoyhtiön täysin omistaman tytäryhtiön paikallisjohdon tehtäväksi (riidanalaisen päätöksen 338 perustelukappale).

26 Komission mukaan yksikään näistä yrityksistä ei ollut yleisesti osoittanut konserninsa olevan sillä tavalla omaleimainen, että sen tytäryhtiön toiminnot olisivat huomattavissa määrin olleet sen vaikutusvallasta riippumattomia (riidanalaisen päätöksen 339 perustelukappale).

27 Komissio arvioi tältä osin Deltafinan, Dimon Italian, Transcatabin ja niiden emoyhtiöiden välisten taloudellisten siteiden kestävyyttä, joka osoittaisi, että italialaiset tytäryhtiöt muodostivat taloudellisen kokonaisuuden konserninsa jäljellä olevan osan kanssa. Komissio huomautti tässä tarkoituksessa, että asianomaiset konsernit olivat maailman kaikkein suurimpia tupakanlehtien jälleenmyyjiä ja että ne hankkivat ja markkinoivat usein italialaisten tytäryhtiöidensä ostamaa tupakkaa (riidanalaisen päätöksen 340 perustelukappale).

28 Komissio korosti Dimon Inc:n ja SCC:n osalta, että ennen kuin nämä kaksi yritystä hankkivat omistukseensa Dimon Italian ja Transcatabin koko yhtiöpääoman, ne käyttivät niissä jo määräysvaltaa yhdessä italialaisten kumppaneidensa kanssa. Sitä, etteivät ne olleet kyseisen hankinnan jälkeen ”muuttaneet millään tavalla johtopaikkoja” tytäryhtiöissään, ei näin ollen voitu pitää näyttönä siitä, etteivät ne olleet käyttäneet mitään vaikutusvaltaa johtajiin sen jälkeen, kun niistä oli tullut yhtiön täysimääräisiä omistajia. Komissio lisäsi, että Dimon Italian tapauksessa hallitus muodostui pelkästään Dimon-konsernin edustajista ja että yksi heistä nimitettiin vastaamaan pelkästään yrityksen päivittäisestä johtamisesta. Komissio totesi muun muassa toimeenpanovallan delegoimisesta Transcatabin toimitusjohtajalle, ettei sillä ollut käytössään

mitään tietoja, joiden perusteella se olisi voinut todeta, ettei SCC olisi nimennyt kyseistä toimitusjohtajaa samalla tavalla kuin se oli nimennyt muut hallituksen jäsenet (riidanalaisen päätöksen 341 ja 342 perustelukappale).

29 Komissio hylkäsi tämän jälkeen Dimon Inc:n ja SCC:n väitteen, jonka mukaan niiden ja niiden tytäryhtiöiden välillä ei ollut olemassa mitään tiedonkulkukanavaa (riidanalaisen päätöksen 343–346 perustelukappale).

30 Komissio tutki ensiksi Transcatabin ja SCC:n välisten mahdollisten tiedonkulkukanavien olemassaolon. Se korosti tästä, että Transcatabin toimintoja on pidetty SCC-konsernin osakkuusyhtiön ja kokonaan SCC:n omistuksessa olevan Standard Commercial Tobacco Co., Inc:n (SCTC) toimintoina ja niitä on tarkasteltu konsernin toimintojen yhteydessä siten, että ne käsittivät SCC-konsernin myynnit savukkeiden valmistajille. Se päätteli tämän perusteella, että Transcatabin toiminnot oli siirretty konsernin ylemmille tasoille ja niitä oli tämän jälkeen vahvistettu (riidanalaisen päätöksen 344 perustelukappale).

31 Toiseksi komissio tutki Dimon Italian ja Dimon Inc:n tilanteen. Se totesi, että tytäryhtiö laati strategiastaan ja tuloksistaan määräaikaiskatsauksia, jotka sisälsivät luottamuksellisia tietoja ja jotka oli osoitettu Dimon Italialta ostoja tekeville konserniyrityksille. Se totesi myös, että muista asiakirjoista ilmeni, että Dimon International Inc:n ja muiden Dimon-konsernin yritysten johto puuttui suoraan Dimon Italian toimintaan. Komissio lisäsi, että Dimon Inc:stä käytettiin yleisesti nimitystä ”Dimon International Inc.”, mikä tarkoittaa, että kyseinen yritys todella toimi konsernin ylimmällä tasolla emoyhtiön nimissä. Komissio päättelee tästä, ettei Dimon Italian ja Dimon Inc:n välisten tiedonkulkukanavien olemassaolosta voinut olla mitään epäilystä, vaikka tiedot kulkivatkin Dimon Internationalin kautta (riidanalaisen päätöksen 345 perustelukappale).

32 Komissio hylkäsi väitteen, jonka mukaan Dimon Inc. ei ollut Dimon Italian välitön emoyhtiö, sillä perusteella, ettei ollut esitetty mitään tietoja Intabex Netherlands BV:n (jäljempänä Intabex) roolista eikä kyseisen yrityksen ja Dimon Italian ja Dimon Inc:n välisten mahdollisten tiedonkulkukanavien olemassaolosta. Vaikutti myös siltä, että Intabex oli toiminut ainoastaan väliportaan rahoitushallintayhtiönä, joka ei liittynyt millään tavoin Dimon Italian toiminnan operatiivisiin näkökohtiin (riidanalaisen päätöksen 346 perustelukappale).

33 Komissio täsmensi, että koska konserneja, joihin Transcatab ja Dimon Italia olivat kuuluneet kilpailusääntöjen rikkomisen aikana, ei ollut enää olemassa niiden sulauduttua uuteen Alliance One -yksikköön, kyseinen uusi yksikkö oli näiden kahden konsernin oikeudellisena seuraajana riidanalaisen päätöksen adressaatti. Vastaava tilanne oli Dimon Italialla, jonka Intabex oli myynyt yksityisille, jotka nimesivät sen uudelleen Mindoksi (riidanalaisen päätöksen 349 ja 350 perustelukappale).

34 Näiden eri seikkojen perusteella komissio päätteli riidanalaisen päätöksen 351 perustelukappaleessa, että Deltafinan, Universalin, Mindon (aiemmin Dimon Italia), Transcatabin, Alliance Onen, Romana Tabacchin, APTI:n ja Unitabin oli katsottava olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista ja ne olivat riidanalaisen päätöksen adressaatteja.

2. *Sakkojen suuruuden määrittäminen*

35 Komissio määritti riidanalaisen päätöksen 356–404 perustelukappaleessa kyseisen päätöksen adressaateille määrättävien sakkojen määrän.

36 Komissio tutki ensiksi rikkomisen vakavuutta. Muistutettuaan, että rikkomisen vakavuuden arvioinnissa sen on otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus, komissio päätteli riidanalaisen päätöksen 369 perustelukappaleessa, että kilpailusääntöjen rikkomista, johon jalostajat olivat syyllistyneet, oli pidettävä erittäin vakavana.

37 Komissio tutki toiseksi riidanalaisen päätöksen 370–376 perustelukappaleessa kysymystä ”painoarvosta” ja ”varoittavasta vaikutuksesta”. Se totesi tästä, että on otettava huomioon ”kunkin yrityksen painoarvo ja sen lainvastaisen käyttäytymisen todennäköiset seuraukset”.

38 Komission mukaan sakot oli ensinnäkin vahvistettava kunkin asianomaisen osapuolen markkina-aseman perusteella (riidanalaisen päätöksen 371 perustelukappale).

39 Komissio totesi tästä, että Deltafinan osalta sakon laskentapohjan oli oltava kaikkein suurin, koska se oli osoittautunut kaikkein suurimmaksi ostajaksi, koska sen markkinaosuus oli vuonna 2001 ollut noin 25 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 372 perustelukappale).

40 Koska Transcatabilla, Dimon Italialla ja Romana Tabacchilla oli vuonna 2001 pienemmät, noin 9–11 prosentin suuruiset markkinaosuudet, komission mielestä niitä oli ”käsiteltävä ryhmänä” ja sakon laskentapohjien olisi niiden osalta oltava pienemmät (riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappale).

41 Komissio katsoi kuitenkin, että yksinomaan markkina-asemaa kuvastavalla laskentapohjalla ei olisi riittävän varoittavaa vaikutusta Deltafinaan, Dimon Italiaan (Mindo) ja Transcatabiin, sillä niiden suhteellisen pienestä liikevaihdosta huolimatta kukin niistä kuului tai – Mindon tapauksessa – oli kuulunut sellaisiin monikansallisiin,

taloudellisesti ja rahoituksellisesti huomattavan vahvoihin konserneihin, jotka ovat maailman tärkeimpiä tupakan jälleenmyyjiä ja jotka toimivat eri tasoilla tupakkateollisuudessa ja eri maantieteellisillä markkinoilla (riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

42 Tämän perusteella komissio katsoi, että sakon varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi Deltafinalle määritettyyn laskentapohjaan oli sovellettava kerrointa 1,5 – eli 50 prosentin korotusta – ja Dimon Italialle (Mindo) ja Transcatabille määritettyyn laskentapohjaan kerrointa 1,25 – eli 25 prosentin korotusta – (riidanalaisen päätöksen 375 perustelukappale).

43 Komissio vahvisti siten riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa sakon laskentapohjat seuraavasti:

– Deltafina: 37,5 miljoonaa euroa

– Transcatab: 12,5 miljoonaa euroa

– Dimon Italia (Mindo): 12,5 miljoonaa euroa

– Romana Tabacchi: 10 miljoonaa euroa.

44 Kolmanneksi komissio tutki kysymystä rikkomisen kestosta.

45 Riidanalaisen päätöksen 377–379 perustelukappaleesta ilmenee nimittäin, että komissio korotti sakkojen laskentapohjia 10 prosenttia kultakin kokonaiselta rikkomisvuodelta ja 5 prosenttia kultakin kuuden kuukauden pituiselta tai sitä pidemmältä lisäajanjaksolta. Näin ollen Deltafinan, Dimon Italian (Mindo) ja Transcatabin sakon laskentapohjaa korotettiin kuuden vuoden ja neljän kuukauden rikkomisajanjaksoa vastaavasti 60 prosenttia ja Romana Tabacchin sakon laskentapohjaa kahden vuoden ja kahdeksan kuukauden rikkomisajanjaksoa vastaavasti 25 prosenttia.

46 Riidanalaisen päätöksen adressaateille määrättyjen sakkojen perusmäärät vahvistettiin siis seuraavasti:

– Deltafina: 60 miljoonaa euroa

– Transcatab: 20 miljoonaa euroa

– Dimon Italia (Mindo): 20 miljoonaa euroa

– Romana Tabacchi: 12,5 miljoonaa euroa.

47 Neljänneksi komissio tutki riidanalaisen päätöksen 380–398 perustelukappaleessa, oliko lieventäviä olosuhteita otettava huomioon. Komissio hylkäsi muun muassa kaikki Dimon Italian ja Transcatabin tilanteestaan esittämät väitteet, joissa vedottiin lieventäviin olosuhteisiin.

48 Komissio määritti viidenneksi lieventävien olosuhteiden soveltamisesta seuraavien sakkojen määrän alentamalla Deltafinalle määrätyn sakon perusmäärää 50 prosenttia ja Romana Tabacchille määrätyn sakon perusmäärää 30 prosenttia ja tutki, oliko eri adressaateille määrättyjä perusmääriä mukautettava siten, että ne ovat enintään 10 prosenttia [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitetusta liikevaihdosta (EYVL 2003, L 1, s. 1) (riidanalaisen päätöksen 399–404 perustelukappale).

49 Tässä yhteydessä se täsmensi, että koska kyseiset yritykset kuuluvat konserniin, on osoitettu, että näiden yritysten emoyhtiöt käyttivät niihin ratkaisevaa vaikutusvaltaa ja että koska emoyhtiöt ovat siis yhteisvastuussa niiden tytäryhtiölle määrätystä sakosta, edellä mainitun 10 prosentin enimmäismäärän määrittämiseksi on otettava huomioon konsernin maailmanlaajuinen liikevaihto (riidanalaisen päätöksen 401 perustelukappale).

50 Se totesi tämän perusteella, ettei Romana Tabacchille määrätty sakko saanut ylittää 2,05:tä miljoonaa euroa ja ettei muita sakkoja ole tarpeen alentaa kyseisen säännöksen perusteella (riidanalaisen päätöksen 402 ja 403 perustelukappale).

51 Komissio päätti sakon enimmäismäärää koskevan analyysinsä rajoittamalla Mindon yhteisvastuun 10 prosenttiin sen viimeisimmän tilikauden liikevaihdosta eli 3,99 miljoonaan euroon, kun otetaan huomioon, että riidanalaisen päätöksen tekohetkellä Mindolla ei ollut minkäänlaisia suhteita entiseen Dimon-konserniin, joka on nykyisin Alliance One (riidanalaisen päätöksen 404 perustelukappale).

52 Kuudenneksi komissio otti kantaa yhteistyötiedonannon soveltamiseen (riidanalaisen päätöksen 405–500 perustelukappale).

53 Todettuaan sekä Dimon Italian että Transcatabin täyttäneen sakkojen alentamista koskevan hakemuksen edellytykset, komissio päätteli toimitettujen todisteiden arvioinnin perusteella sekä näiden yritysten menettelyn aikana tekemän yhteistyön perusteella, että niille myönnettäisiin suurin mahdollinen alennus sakoista sen prosenttiosuuden puitteissa, joka niille ilmoitettiin, kun niiden sakkojen alentamista koskevat hakemukset oli saatu; Dimon Italian alennus oli 50 prosenttia ja Transcatabin 30 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 492–499 perustelukappale). Sitä vastoin Deltafinalle ei myönnetty sakkoimmuniteettia eikä sakonalennusta.

54 Komissio vahvisti asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa kyseisen päätöksen adressaatteina oleville yrityksille ja yritysten yhteenliittymille määrättävien sakkojen määrät seuraavasti:

– Deltafina ja Universal yhteisvastuullisesti: 30 miljoonaa euroa

– Dimon Italia (Mindo) ja Alliance One: 10 miljoonaa euroa, josta Alliance One on vastuussa kokonaan ja Mindo yhteisvastuussa ainoastaan 3,99 miljoonan euron osalta

– Transcatab ja Alliance One yhteisvastuullisesti: 14 miljoonaa euroa

– Romana Tabacchi: 2,05 miljoonaa euroa

– APTI: 1 000 euroa

– Unitab: 1 000 euroa.

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

55 Alliance One nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 24.1.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.

56 Kanteessa Alliance One pyysi nyt käsiteltävän asian yhdistämistä Mindon ja Transcatabin nostamiin kanteisiin liittyviin asioihin (ks. jäljempänä 57 ja 58 kohta).

57 Mindo nosti 20.1.2006 kanteen, jossa se vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista osittain tai toissijaisesti sille kyseisessä päätöksessä määrätyn sakon alentamista (asia T-19/06).

58 Myös Transcatab nosti 3.2.2006 kanteen, jossa se vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista osittain ja toissijaisesti sille kyseisessä päätöksessä määrätyn sakon alentamista (asia T-39/06) ja pyysi kyseisen asian yhdistämistä nyt käsiteltävään asiaan.

59 Mindo pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 27.7.2006 toimittamallaan erillisellä asiakirjalla asian T-19/06 yhdistämistä nyt käsiteltävään asiaan. Alliance One esitti 21.8.2006 huomautuksensa tästä pyynnöstä ja ilmoitti kannattavansa asioiden yhdistämistä.

60 Komissio ilmoitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 21.8.2006 toimittamallaan kirjeellä, että sen mielestä menettelyn tehokkuutta ei voitu huomattavasti parantaa yhdistämällä nämä asiat ja että se jättää asian tuomioistuimen harkintaan.

61 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei hyväksynyt pyyntöä asioiden yhdistämisestä.

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin esitti 24.11.2009 työjärjestyksensä 64 artiklassa määrättynä prosessinjohtotoimena kirjallisen kysymyksen Alliance Onelle, joka vastasi siihen asetetussa määräajassa. Komissio esitti 2.2.2010 huomautuksensa Alliance Onen vastauksesta.

63 Unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja kehotti työjärjestyksensä 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimena asianosaisia esittämään tiettyjä asiakirjoja. Asianosaiset noudattivat tätä kehotusta asetetussa määräajassa.

64 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 28.9.2010 pidetyssä istunnossa.

65 Alliance One vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 1 kohdan SCC:tä, Dimon Inc:tä ja Alliance Onea koskevilta osin

– alentaa vastaavasti Transcatabille ja Dimon Italialle (Mindo) määrättyjä sakkoja siten, että sakot eivät ylitä 10:tä prosenttia niiden viimeksi kuluneen tilikauden liikevaihdosta

– toissijaisesti alentaa Transcatabille ja Dimon Italialle (Mindo) määrättyjä sakkoja, koska korotuskerrointa ei voida soveltaa

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

66 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa Alliance Onen korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

67 Alliance One esittää kanteensa tueksi lähinnä kolme kanneperustetta, jotka jakaantuvat useampaan osaan. Ensimmäisen ensisijaisen kanneperusteen mukaan niitä sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuseen joutumista sen tytäryhtiön rikkomisista, on sovellettu virheellisesti ja puolustautumisoikeuksia loukattu. Toisen kanneperusteen mukaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa on sovellettu virheellisesti, koska määrätyn sakon määrä ylittää 10 prosenttia sekä Transcatabin että Dimon Italian vuoden 2005 liikevaihdosta ja suhteellisuusperiaatetta loukattu määritettäessä sakon lopullista määrää. Alliance Onen toissijaisesti esittämän kolmannen kanneperusteen mukaan korotuskertoimen määrittämisessä on tehty oikeudellinen ja tosiseikkoja koskeva virhe ja loukattu suhteellisuusperiaatetta, ja se on perusteltu puutteellisesti.

A *Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan niitä sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuseen joutumista tytäryhtiön rikkomisista, on sovellettu virheellisesti ja puolustautumisoikeuksia loukattu.*

68 Tämä kanneperuste voidaan jakaa neljään osaan. Ensimmäisessä osassa Alliance One väittää, että komissio on jättänyt noudattamatta niitä sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuseen joutumista tytäryhtiön menettelytavoista. Toisessa osassa Alliance One väittää, että SCC ja Dimon Inc. ovat toimittaneet komissiolle todisteita, jotka osoittavat, että ne eivät ole käyttäneet ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöissään ja jotka komissio on pääosin jättänyt huomiotta. Kolmannessa osassa Alliance One arvostelee komissiota siitä, että se on loukannut SCC:n ja Dimon Inc:n puolustautumisoikeuksia käyttäessään niiden esittämien todisteiden hylkäämiseen sellaisia asiakirjoja, joita ei ole mainittu väitetiedoksiannossa ja joihin ei ollut oikeutta tutustua. Neljännessä osassa Alliance One väittää, että komissio on rikkonut todistustaakkaa koskevia sääntöjä.

1. *Ensimmäinen osa, jonka mukaan niitä sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuseen joutumista tytäryhtiön menettelytavoista, on jätetty noudattamatta*

a) Asianosaisten lausumat

69 Alliance One väittää, että komissio teki virheen katsoessaan SCC:n käyttäneen rikkomisen aikana ratkaisevaa vaikutusvaltaa Transcatabissa ja Dimon Inc:n Dimon Italiassa ja pitäessään Alliance Onea tästä syystä yhteisvastuullisena Transcatabin ja Dimon Italian kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta.

70 Alliance Onen mukaan riidanalainen päätös perustuu asiaa koskevan oikeuskäytännön virheelliseen tulkintaan, kun siinä todetaan, että tytäryhtiönsä kaikki yhtiöosuudet omistava emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiön kaupalliseen käyttäytymiseen. Alliance One vetoaa väitteensä tueksi useisiin unionin tuomioistuimen tuomioihin, tiettyihin näissä asioissa annettujen tuomioiden taustalla oleviin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksiin sekä tiettyihin unionin yleisen tuomioistuimen tuomioihin. Asiassa C-286/98, Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio, 16.11.2000 annetusta tuomiosta (Kok., s. I-9925), joka on vahvistettu muissa tuomioissa, ilmenee, että sen lisäksi, että emoyhtiö omistaa kaikki tytäryhtiön yhtiöosuudet silloin, kun tämä on rikkonut EY 81 artiklan 1 kohtaa, on aina esitettävä muita todisteita sen olettaman tueksi, että emoyhtiö käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä käyttäytymiseen ja jotta emoyhtiötä voidaan näin ollen pitää yhteisvastuullisena rikkomisesta, johon tytäryhtiö on syyllistynyt.

71 Lisäksi komissio on Alliance Onen mukaan ilmoittanut päätöskäytännössään useaan otteeseen, että pelkästään se, että yritys omistaa kilpailuoikeuden rikkomiseen välittömästi osallistuneen tytäryhtiön kaikki yhtiöosuudet, ei sinänsä riitä sen vastuun osoittamiseen ja että näin ollen lisätodisteet ovat tarpeen, jotta konsernin voidaan varmuudella todeta olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta, kun emoyhtiö ei ole välittömästi osallistunut kartelliin.

72 Arvostellessaan erityisesti komission noudattamaa lähestymistapaa Espanjan raakatupakka-alasta 20.10.2004 tehtyyn päätökseen (COMP/38.238/B.2) johtaneessa asiassa Alliance One viittaa nimittäin muun muassa tapauksiin, joissa komissio ei todennut emoyhtiön olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta, joissa se totesi emoyhtiön vastuulliseksi sen osallistuttua välittömästi kartelliin tai totesi emoyhtiön vastuulliseksi muiden seikkojen perusteella.

73 Komission päätöskäytäntöä tarkasteltaessa nimittäin ilmenee, että sen lisäksi, että yhtiö omistaa tytäryhtiönsä kaikki yhtiöosuudet, komissio edellyttää muitakin todisteita, joita ovat esimerkiksi

– emoyhtiön välitön osallistuminen kilpailusääntöjen rikkomiseen

– emoyhtiön vastuu rikkomisen täytäntöönpanosta

– emoyhtiön osallistuminen kokouksiin, joissa ehdotettiin kilpailunvastaisia käytäntöjä

– sitä, ettei emoyhtiö ole vahvistanut tai todennut tytäryhtiönsä itsenäisyyttä

– sitä, että emoyhtiö on esiintynyt menettelyssä ainoana edustajana

– seikkoja, jotka osoittavat, että emoyhtiö oli selvillä sopimuksista, tai sitä, ettei se nimenomaisesti kiistänyt olleensa selvillä kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta.

74 Oikeuskäytännön ja komission päätöskäytännön analyysistä ilmenee kantajan mukaan lopuksi, että

– komission tehtävä on osoittaa, että emoyhtiö on käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä

– todistustaakka tästä ei ole käänteinen, vaan se ainoastaan kevenee, kun tytäryhtiö on täysin emoyhtiön määräysvallassa, mikäli tämän päätelmän tueksi on esitetty muita seikkoja tai todisteita

– ainoastaan siinä tapauksessa, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan ja sen osallistumisesta on olemassa muita todisteita, emoyhtiön voidaan olettaa olevan vastuussa ja todistustaakka siitä, ettei se ole osallistunut rikkomiseen, siirtyy sille

– tämä olettama voidaan kumota, jos Alliance One pystyy toimittamaan riittävät tiedot sen osoittamiseksi, että vaikka se olisi voinut käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa, se ei tässä tapauksessa tehnyt sitä.

75 Alliance One riitauttaa näin ollen komission riidanalaisessa päätöksessä oikeuskäytännöstä tekemän tulkinnan ja korostaa, että komissio on menettelyn aikana väittänyt ainoastaan, että SCC ja Dimon Inc. omistivat italialaisten tytäryhtiöidensä kaikki yhtiöosuudet, ja katsonut, että tämä riittää siirtämään todistustaakan asianosaisille.

76 Siirtäessään tarpeettomasti todistustaakan SCC:lle ja Dimon Inc:lle komissio on siis kantajan mukaan muuttanut kumottavissa olevan olettaman (iuris tantum) ehdottomaksi olettamaksi (iuris et de iure), toisin sanoen olettamaksi, jota ei voida kumota vastakkaista näyttöä esittämällä.

77 Näin ollen todistustaakka emoyhtiön ratkaisevan vaikutusvallan käytöstä tytäryhtiössä ei ole käänteinen, kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan. Nyt käsiteltävässä asiassa todistustaakka olisi voitu siirtää Alliance Onelle vain, jos komissio olisi esittänyt vakuuttavaa näyttöä sen osoittamiseksi, että Transcatabin ja Dimon Italian emoyhtiöt käyttivät niihin ratkaisevaa vaikutusvaltaa rikkomisen aikana.

78 Kantajan mukaan komissio on näin ollen tehnyt oikeudellisen virheen olettaessaan Dimon Inc:n ja SCC:n olevan vastuussa tytäryhtiöidensä käyttäytymisestä.

79 Komissio vaatii ensimmäisen kanneperusteen tämän osan hylkäämistä.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

80 On muistettava, että kilpailuoikeudessa tarkoitetaan yritysten toimenpiteitä (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 59 kohta) ja että yrityksen käsitteellä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 112 kohta ja asia C-97/08 P, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8237, 54 kohta).

81 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että yrityksen käsitteellä on tässä asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (asia C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11987, 40 kohta; edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 55 kohta ja asia T-325/01, DaimlerChrysler v. komissio, tuomio 15.9.2005, Kok., s. II-3319, 85 kohta).

82 Kun tällainen taloudellinen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. vastaavasti asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4125, 145 kohta; asia C-280/06, ETI ym., tuomio 11.12.2007, Kok., s. I-10893, 39 kohta ja edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 56 kohta).

83 Kilpailuoikeuden rikkomisen on katsottava yksiselitteisesti olevan sellaisen oikeushenkilön vastuulla, jolle on mahdollista määrätä sakkoja. Komission kilpailuoikeuden alalla tekemien päätösten soveltamiseksi ja täytäntöön panemiseksi on näet tarpeen yksilöidä päätöksen adressaatiksi sellainen yksikkö, joka on oikeushenkilö (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 20.4.1999, Kok., s. II-931, 978 kohta).

84 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön käyttäytymisestä erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeushenkilö, se ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (ks. edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

85 Koska emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat tällaisessa tapauksessa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen, komissio voi osoittaa sakkojen määräämistä koskevan päätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa tämän emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (ks. vastaavasti edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 59 kohta).

86 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, joka on rikkonut kilpailusääntöjä, yhtäältä tämä emoyhtiö voi vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiön käyttäytymiseen ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseinen emoyhtiö tosiasiallisesti vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymiseen (ks. edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Näissä olosuhteissa riittää, että komissio osoittaa, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön koko yhtiöpääoman, voidakseen olettaa, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tämän tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, ellei tämä emoyhtiö, jonka asiana on kumota tämä olettama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (ks. vastaavasti edellä 70 kohdassa mainittu asia Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomion 29 kohta ja edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 61 kohta).

88 Vaikka yhteisöjen tuomioistuin mainitsi edellä 70 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio antamansa tuomion 28 ja 29 kohdassa sen ohella, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä koko yhtiöpääoman, muita seikkoja, joihin kuuluu esimerkiksi se, että emoyhtiön vaikutusta tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan ei kiistetä, sekä kahden yhtiön yhteinen edustus hallinnollisessa menettelyssä, yhteisöjen tuomioistuin mainitsi kyseiset seikat yksinomaan tarkoituksenaan esittää kaikki seikat, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli perustanut päättelynsä, eikä asettaakseen edellä 86 kohdassa mainitun olettaman soveltamisen edellytykseksi muiden todisteiden esittämistä emoyhtiö tosiasiallisesti käyttämästä vaikutusvallasta (ks. edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia T-69/04, Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2567, 57 kohta).

89 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio on katsoakseen, että emoyhtiö on vastuussa kilpailuoikeuden rikkomisesta, johon sen tytäryhtiö on syyllistynyt, lähtenyt siitä, että tällainen vastuuseen joutuminen on mahdollista silloin, kun emoyhtiö ja sen tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen (riidanalaisen päätöksen 325 perustelukappale).

90 Keskeinen tekijä, johon komissio on tukeutunut osoittaakseen, että emoyhtiön voitiin katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjä rikkovasta käyttäytymisestä, on se, ettei tytäryhtiö päätä itsenäisesti käyttäytymisestään markkinoilla. Kyseinen itsenäisyyden puuttuminen liittyy näet erottamattomasti siihen, että emoyhtiöllä on ”ratkaiseva vaikutus” tytäryhtiönsä käyttäytymiseen, ja tällaisen vaikutusvallan tosiasiallinen käyttäminen voidaan oikeuskäytännön mukaan olettaa silloin, kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä yhtiöpääoman kokonaan (ks. riidanalaisen päätöksen 329 ja 330 perustelukappale).

91 Komissio on siten riidanalaisen päätöksen 331 perustelukappaleessa todennut, etteivät Deltafina, Dimon Italia ja Transcatab ”toimineet itsenäisesti” käsiteltävässä asiassa, koska ne olivat täysin emoyhtiöidensä määräysvallassa.

92 Toisin kuin Alliance One väittää – eli että komissio on käsiteltävässä asiassa muuttanut kumottavissa olevan olettaman (iuris tantum) ehdottomaksi olettamaksi (iuris et de iure) – kyseinen päättely ei eroa kumottavissa olevan olettaman logiikasta. Kuten muiden kilpailuoikeudessa sallittujen kumottavissa olevien olettamien tapauksessa, on siis niin, että jos komissio voi laillisesti olettaa jonkin seikan, sitä pidetään toteen näytettynä, jollei asianomainen yritys kumoa olettamaa esittämällä pitävää vastanäyttöä (ks. edellä 82 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 121 ja 126 kohta ja asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4287, 162 ja 167 kohta). Kun lisäksi otetaan huomioon mainitun olettaman, joka voidaan kääntää jokaisessa erityistapauksessa, kumottavuus, se ei voi johtaa siihen,

että tytäryhtiönsä koko yhtiöpääoman omistava emoyhtiö joutuu automaattisesti vastuuseen, mikä olisi ristiriidassa sen yksilöllistä vastuuta koskevan periaatteen kanssa, johon kilpailuoikeus perustuu.

93 Komissio ei siis jättänyt noudattamatta sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön joutumista vastuuseen tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, kun se katsoi pääosin SCC:n ja Dimon Inc:n, joiden oikeudellinen seuraaja Alliance One niiden sulautumisesta syntyneenä yhtiönä on, olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon niiden tytäryhtiöt Transcatab ja Dimon Italia olivat syyllistyneet.

94 On todettava, ettei tällaista päätelmää voida kyseenalaistaa väitteillä, jotka Alliance One on esittänyt vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio annetusta tuomiosta tehtävistä päätelmistä. Alliance Onen mukaan ensinnäkin kyseisessä tuomiossa on tulkittu virheellisesti aikaisempaa oikeuskäytäntöä ja etenkin edellä 70 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio annettua tuomiota, eikä oikeuskäytäntö ole tältä osin missään tapauksessa yksiselitteinen. Toiseksi edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio annetun tuomion taustalla olevat tosiseikat eroavat sen mukaan käsiteltävän asian tosiseikoista, koska kartelliin oli osallistunut useampia tytäryhtiöitä ja koska näin ollen oli vaikeampaa osoittaa, että emoyhtiö ei ollut tietoinen kilpailunvastaisista toiminnoista. Ensimmäisestä väitteestä on kuitenkin riittävää todeta, että edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio annetusta tuomiosta ilmenee (ks. myös vastaavasti julkisasiamies Kokottin esittämä ratkaisuehdotus edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. v. komissio, Kok., s. I-8241, ratkaisuehdotuksen 60 ja 61 kohta), että unionin tuomioistuin otti huomioon oikeuskäytännön, johon Alliance One nojautuu suurilta osin väitteissään ja johon kuuluu muun muassa edellä 70 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio annettu tuomio, ja tämän lisäksi se myös tulkitsi yksiselitteisesti aikaisempaa oikeuskäytäntöä (edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym., v. komissio, tuomion 58–62 kohta). Toisesta väitteestä on riittävää todeta, että edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio annetun tuomion taustalla olevan asian ja nyt käsiteltävän asian välinen väitetty ero on merkityksetön, koska ensin mainitussa asiassa annetussa tuomiossa vahvistettu vastuuseen joutumista koskeva kriteeri ei ollut missään tapauksessa se, että emoyhtiö on suoraan

tai välillisesti tietoinen tytäryhtiönsä tai tytäryhtiöidensä toteuttamista toiminnoista. Kuten komissio on perustellusti huomauttanut, tällaista seikkaa ei kyseisessä tuomiossa ole joka tapauksessa otettu millään tavalla huomioon.

95 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

2. *Toinen osa, jonka mukaan SCC:n ja Dimon Inc:n toimittamat todisteet olettaman kumoamiseksi on jätetty huomiotta*

a) Asianosaisten lausumat

96 Alliance One väittää, että vaikkei SCC:llä ja Dimon Inc:llä ollut siihen velvollisuutta, ne esittivät monipuoliset ja tyhjentävät todisteet, jotka osoittivat, etteivät ne olleet osallistuneet kartelliin eivätkä vaikuttaneet tytäryhtiöidensä käyttäytymiseen, ja ovat selkeästi osoittaneet, ettei nyt käsiteltävässä asiassa ollut kyse sellaisesta tilanteesta, josta oikeuskäytännössä määrätään seuraamuksia. Nämä seikat todistavat sen mukaan siis, etteivät SCC ja Dimon Inc. ole käyttäneet ratkaisevaa vaikutusvaltaa italialaisissa tytäryhtiöissään eivätkä olisi voineet tehdä sitä.

97 Alliance One väittää lisäksi, että komissio on tulkinnut virheellisesti SCC:n ja Dimon Inc:n toimittamia todisteita. Niiden riidanalaisen päätöksen eri kohtien lisäksi, joissa komissio tutkii ja hylkää nämä todisteet, Alliance One arvostelee asiakirjojen käyttöä tämän tukena.

98 Sen mukaan SCC:n ja Dimon Inc:n vastauksista väitetiedoksiantoon kävi selvästi ilmi, että näiden kahden kartellin rakenne oli pitkälle hajautettu, erityisesti kun otetaan huomioon Italian raakatupakkamarkkinoiden erityispiirteet. Näin ollen se, että emoyhtiö käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa, olisi ristiriidassa markkinoiden tarpeiden kanssa. Se, että näillä kahdella konsernilla on tytäryhtiöitä useiden maiden kansallisilla tupakkamarkkinoilla, joista kullakin on omat erityispiirteensä, aiheuttaa sen, että tytäryhtiöihin on mahdotonta käyttää kaupallista vaikutusvaltaa niiden muodosta riippumatta.

99 Alliance Onen mukaan Transcatab ja Dimon Italia ovat puolestaan selittäneet olleensa aina itsenäisiä yhtiöitä merkityksellisillä markkinoilla ja määritelleensä omat liiketoimintapolitiikkansa tällä alalla. Jalostetun tupakan myynnistä Alliance One huomauttaa, että tytäryhtiöt menettelevät asiakkaiden suhteen itsenäisten yhtiöiden tavoin. Tällä perusteella se huomauttaa, että jalostetun tupakan myynti konsernin sisällä syyskuun 1995 ja kesäkuun 2001 välisenä aikana muodosti vain hyvin pienen osan Dimon Italian kokonaismyynnistä (20–30 prosenttia), ja suurin osa sen tupakasta myytiin suoraan muille asiakkaille.

100 Vastauksessaan Alliance One korostaa lisäksi, ettei aiemmassa oikeuskäytännössä – päinvastoin kuin komissio väittää – edellytetä menettelyn asianosaisten perustelevan tytäryhtiön itsenäisyyttä osoittamalla konserninsa omaleimaisuuden. Alliance Onen mukaan SCC ja Dimon Inc. ovat lisäksi selvästi osoittaneet, ettei niiden tapauksiin liittynyt mitään oikeuskäytännössä edellytettyjä seikkoja.

101 Todisteista, jotka SCC toimitti osoittaakseen, ettei se käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa italialaisessa tytäryhtiössään Transcatabissa, Alliance One huomauttaa erityisesti seuraavaa:

– Transcatabin hallitukseen kuului pääasiassa italialaisia tilintarkastajia, eikä kellään heistä ollut aiemmin tai jälkeenpäin mitään suoria tai välillisiä suhteita SCC:hen; lisäksi SCC:n rooli hallituksen jäsenten valinnassa rajoittui ainoastaan

SCC:stä täysin riippumattoman Transcatabin toimitusjohtajan valitsemien henkilöiden viralliseen nimittämiseen

– Transcatabin yhtiöjärjestyksen 19 artiklan mukaan sen hallituksella oli yhtiössä laajimmat mahdolliset hallinnointivaltuudet

– 4.8.1994 alkaen, toisin sanoen ennen kuin SCC otti täyden määräysvallan Transcatabissa, Transcatabin käyttäytymisestä määräsi yksinomaan sen toimitusjohtaja, jolle Transcatab oli sen hallituksen saman päivän kokouspöytäkirjan mukaan antanut kaikki edellä mainitussa yhtiöjärjestyksen 19 artiklassa luetellut yhtiön varsinaiseen toimintaan ja muuhun toimintaan liittyvät hallinnointivaltuudet; SCC ei koskaan tehnyt muutoksia tähän tilanteeseen eikä toimitusjohtaja vaihtunut

– Transcatabin liiketoimintapolitiikasta päätti siitä lähtien yksinomaan sen toimitusjohtaja, kuten hallituksen kokouspöytäkirjoissa vahvistetaan; kokouksissa johtaja yleensä vain tiedotti muille hallituksen jäsenille yhtiön kaupallisesta tilanteesta, ja he hyväksyivät johtajan toimet virallisesti jälkeenpäin.

102 Alliance Onen mukaan nämä seikat riittävät kumoamaan komission esittämän olettaman.

103 Alliance One kiistää sen jälkeen komission perustelut, joiden mukaan SCC ei ole pystynyt osoittamaan, ettei Transcatabin toimitusjohtaja tullut SCC:stä; Transcatabin muilla hallituksen jäsenillä oli Alliance Onen mukaan toimeenpanovaltaa, eikä SCC ollut osoittanut, että kyseiset jäsenet olivat toimitusjohtajan valitsemia eivätkä SCC:n itsensä nimittämiä.

104 Toimitusjohtajan riippumattomuuden osalta Alliance One korostaa ensinnäkin osoittaneensa, ettei johtajan, joka nimitettiin paljon ennen kuin SCC hankki tytäryhtiönsä, ja SCC:n välillä ollut minkäänlaista yhteyttä. Alliance Onen mukaan komission olisi joka tapauksessa pitänyt osoittaa, että SCC oli nimittänyt Transcatabin johdon ennen täyden määräysvallan hankkimista kyseisessä yrityksessä.

105 Muiden hallituksen jäsenten toimeenpanovallasta se muistuttaa toiseksi lähinnä, ettei komissio riitauttanut yhtiön varsinaisten ja muiden hallinnointivaltuuksien delegoimista toimitusjohtajalle. Se hylkää toiseksi väitetyt yksityiskohtaiset todisteet, jotka osoittavat, että muut hallituksen jäsenet, esimerkiksi S. M., jatkoivat toimintaansa hallituksessa, eikä pidä niitä merkityksellisinä, koska ne eivät yhtäältä osoita, että Transcatabin johtamistoimivaltaa olisi jaettu, eikä niistä toisaalta ilmene, että hallituksen jäsenet osallistuisivat millään tavoin sen ostopolitiikan määrittämiseen. Komissio ei joka tapauksessa voi vedota pätevästi näihin asiakirjoihin, koska ne edeltävät riidanalaisen kartellin alkamista.

106 Alliance One on liittänyt aineistoon esimerkin hallituksen kokouksen pöytäkirjasta, josta ilmenee lisäksi, että toimitusjohtaja tiedotti muille hallituksen jäsenille yhtiön kaupallisesta tilanteesta ja että nämä hyväksyivät jälkeenpäin automaattisesti kaikki hänen toimensa. Muiden hallituksen jäsenten osallistumisesta yhtiön liiketoimintapolitiikkaan ei Alliance Onen mukaan sitä vastoin ole mitään todisteita.

107 Kolmanneksi Alliance One väittää, että kysymys siitä, nimittikö SCC Transcatabin hallituksen jäsenet, on merkityksetön, sillä vaikka SCC olisi nimittänyt muut hallituksen jäsenet, heillä ei olisi ollut valtuuksia johtaa Transcatabin toimintaa.

108 Alliance Onen mukaan tietyistä aineistoon liitetyistä asiakirjoista ilmenee, että osakkeenomistajat tyytyivät ainoastaan hyväksymään vuosikertomukset. Sen mukaan ei myöskään ole mitään todisteita siitä, että toimitusjohtaja keskusteli muiden hallituksen jäsenten tai varsinkaan emoyhtiön kanssa Transcatabin ostopolitiikasta. Tiettyjä välttämättömiä yhteyksiä, jotka eivät kuitenkaan millään tavoin liittyneet paikallistoimintojen johtamiseen, ei voida pitää todistusperusteena emoyhtiön tytäryhtiössä käyttämästä vaikutusvallasta.

109 Sitä vastoin todisteista, jotka Dimon Inc. toimitti osoittaakseen, ettei se käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiössään Dimon Italiassa, Alliance One huomauttaa seuraavaa:

– Dimon Italian hallitus muodostui Italian raakatupakkamarkkinoiden asiantuntijoista, eikä Dimon Inc. nimittänyt yhtään kyseisen hallituksen jäsenistä hankittuaan määräysvallan Dimon Italiassa, lukuun ottamatta kahta henkilöä, joiden tehtävät liittyivät rahoitusnäkökohtiin, ja V. R:ää (nimitetty vuonna 1998), joka toimi johtotehtävissä Reditab Srl -yhtiössä, josta hänen perheensä omisti 50 prosenttia ja Dibrell Brothers Inc. loput 50 prosenttia ja jonka Dimon Inc. oli hankkinut vuoden 1995 lopussa; Alliance Onen mukaan Dimon Inc. oli siis delegoinut Dimon Italian määräysvallan henkilöille, jotka tunsivat paikalliset markkinat erinomaisesti

– ostoista vastaavat johtajat eli V. ja F. R. (R:n perheen jäseniä) ja B. (Dibrell Italian entinen johtaja) määrittelivät Dimon Italian ostoja koskevan strategian täysin itsenäisesti vielä senkin jälkeen, kun Dimon Inc. oli ottanut määräysvallan

– yhtäältä Dimon Italian johtajien ja ostoista vastaavan tiimin ja toisaalta Dimon Inc:n tai muiden Dimon-konsernin yhtiöiden johtajien välillä ei ollut päällekkäisyyksiä, eikä kukaan hallituksen jäsenistä ole koskaan kuulunut minkään konsernin jäsenyhtiön hallitukseen eikä toiminut johto- tai esimiesasemassa näissä yhtiöissä.

110 Vastauskirjelmässään Alliance One hylkää perusteettomana komission väitteen, jonka mukaan se ei kiistä, että Dimon Inc. on nimittänyt Dimon Italian hallituksen jäsenet hankittuaan siinä yksinomaisen määräysvallan.

111 Tässä yhteydessä se ensinnäkin moittii komissiota siitä, että tämä on jättänyt ilmoittamatta, että Dimon Inc:n hankittua omistukseensa Dimon Italian (tuolloin Reditab) Reditabin hallituksen kolme jäsentä jatkoivat tehtävissään ja Dimon Italiaan nimitettiin uusia hallituksen jäseniä vasta 1.1.1996. Kyseisenä päivänä, kun hallituksen jäsenten määrä nousi kolmesta viiteen, Dimon Inc. nimitti Reditabin entisen johtajan ja yhtiön perustajaperheen jäsenen V. R:n ja ostoista vastaavan asiantuntijan, N:n, jolla ei ollut koskaan ennen ollut yhteyksiä Dimon-konserniin.

112 Hankittuaan Dimon Italian kokonaan omistukseensa Dimon Inc. nimitti Alliance Onen mukaan vain kaksi rahoitusasiantuntijaa eli W. M:n ja hänen tilalleen tulleen C:n, jotka eivät puuttuneet tytäryhtiön ostopolitiikkaan eivätkä kuuluneet Dimon-konsernin muiden yhtiöiden hallituksiin, ja vuonna 1998 F. R:n, jolla oli yhteyksiä yhtiöön ennen kuin Dimon Inc. osti sen.

113 Päinvastoin kuin komissio väittää, W. M. työskenteli kuitenkin Dimon Italian sisaryhtiössä Dimon International Services Ltd:ssä, eikä hänellä ollut yhteyksiä Dimon Internationaliin eikä hän käyttänyt johtotoimivaltaa Dimon Italiassa. Näin ollen W. M:n nimitys ei Alliance Onen mukaan voi osoittaa, että Dimon Inc. käytti määräysvaltaa Dimon Italian liiketoimintapolitiikkaan.

114 Alliance One kiistää toiseksi komission väitteen, jonka mukaan sen osoittaminen, että emoyhtiö on nimittänyt yhden ainoan hallituksen jäsenen, riittää todistamaan, että emoyhtiö on tosiasiallisesti vaikuttanut tytäryhtiönsä käyttäytymiseen. Oikeuskäytännön mukaan ainoat merkitykselliset seikat ovat sen määritteleminen, oliko nimitetyllä henkilöllä valtuudet johtaa tytäryhtiön toimintaa ja kuuluiko hän samanaikaisesti myös muiden konsernin yhtiöiden hallitukseen, mikä ei päde Dimon Inc:n nimittämiin henkilöihin.

115 Alliance One palauttaa kolmanneksi mieliin R:n perheen roolin. Päinvastoin kuin komissio väittää, V. R. johti tämän Reditabin entisen omistajaperheen jäsenenä kyseisen yhtiön toimintaa silloin, kun Dimon Inc. hankki sen omistukseensa, ja jatkoi myöhemmin sen johtamista aluksi ostoista vastaavana johtajana ja sittemmin hallituksen jäsenenä.

116 Alliance One muistuttaa neljänneksi, että B. oli hallituksen jäsen ennen kuin Dimon Inc. hankki yhtiön omistukseensa ja ettei muista B:n ja Dimon Inc:n välisistä yhteyksistä ole mitään todisteita. Se, että B. olisi komission väitteiden mukaan osallistunut kartelliin, ei ole mikään osoitus mahdollisista yhteyksistä emoyhtiöön eikä todista, että emoyhtiö osallistui kilpailunvastaisiin käytäntöihin tai oli niistä tietoinen.

117 Alliance One moittii komissiota viidenneksi siitä, ettei se ole ottanut huomioon sitä, ettei Dimon Italian ja sen ostoista vastaavan tiimin ja Dimon Inc:n tai muiden Dimon-konsernin yhtiöiden johdon välillä ollut päällekkäisyyksiä.

118 Riidanalaisessa päätöksessä mainituista asiakirjoista, jotka liittyvät Dimon Italian ja muun Dimon-konsernin välisten tiedonkulkukanavien väitettyyn olemassaoloon, Alliance One väittää aluksi, etteivät nämä asiakirjat ole riittäviä, jotta Dimon Inc:n voitaisiin niiden perusteella katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, koska ne eivät koske Dimon Italian liiketoimintapolitiikkaa.

119 Alliance One väittää erityisesti, että APTI:n kokoukseen liittyvät asiakirjat ovat hyvin yleisluonteisia eivätkä kuvasta Dimon Italian liiketoimintapolitiikkaa. C:n S:lle 12.2.2002 lähettämässä sähköpostissa mainitaan ainoastaan, että Dimon Italia on toiminut kansallisilla raakatupakkamarkkinoilla itsenäisenä yksikkönä. B:n S:lle 10.5.2001 lähettämästä sähköpostista on todettava, että Alliance One riitauttaa komission siitä vastineessaan esittämän tulkinnan, jonka mukaan se todistaisi Dimon Inc. olleen perillä kartellista, koska kyse on uudesta väitteestä, jota ei siis voida ottaa tutkittavaksi. Alliance Onen mukaan vastineessa ei myöskään selvitetä eikä millään tavoin todisteta komission esittämää väitettä, jonka mukaan S. oli tietoinen kartellista. Alliance Onen mukaan kyseinen väite on lisäksi täysin perusteeton, koska asiakirjasta ilmenee, että siinä viitataan jalostetun tupakan myyntiin eikä raakatupakan ostoihin ja että siinä ehdotetun kokouksen päätavoite oli keskustelu tupakkaa tuottavasta asiakkaasta. Niiden asiakirjojen osalta, jotka on esitetty sen komission väitteen tueksi, jonka mukaan Dimon Italia laati määräaikaisselvityksiä sadoista muille Dimon-konsernin yhtiöille, voidaan todeta, että Alliance One riitauttaa komission niistä tekemän päätelmän, koska se perustuu sen mukaan vain perusteettomaan oletamaan. Näillä asiakirjoilla ei myöskään voida tukea päätelmää, jonka mukaan Dimon Italia oli ostopolitiikkaansa määrittäessään Dimon Inc:n vaikutusvallan alainen, koska ne koskevat eri markkinoita (jalostetun tupakan myyntiä) ja koska niissä annetaan tietoja yksinomaan myynnistä ja Italian yleisestä taloustilanteesta mainitsematta lainkaan tavarantoimittajia, hintoja tai sopimuksia kilpailijoiden kanssa. Alliance Onen mukaan niissä ei koskaan mainita varsinkaan Dimon Italian raakatupakan ostoja koskevaa politiikkaa. Alliance One huomauttaa, että kun komissio riidanalaisessa päätöksessä siteeraa asiakirjoja 2892–2893 lisätodisteena emoyhtiön ja sen tytäryhtiön välisistä yhteyksistä, vastineessaan se mainitsee myös ensimmäisen kerran asiakirjat 2894–2902. Koska nämä asiakirjat oli laadittu Dimon Italian ja Transcatabin mahdollisen sulautumisen yhteydessä, niillä ei voida osoittaa, että Dimon Inc. puuttui Dimon Italian hallinnointiin ja että sen liiketoimintapolitiikasta päätettiin konsernitasolla. Sähköpostista, joka sisältää Dimon Inc:n arvion Dimon Italian toiminnasta, ja sen

liitteenä olevasta N:n laatimasta selvityksestä on todettava, että kyseessä on tosiasiassa vain kautensa lopulla olevan toimitusjohtajan lausunto, jossa kuvaillaan Dimon Italian yleistä tilannetta. B:n S:lle lähettämästä sähköpostista, jonka aiheena on hallituksen vuotuinen kokous, Alliance One väittää, että siinä esitetään kokonaisnäkemys yhtiön tilanteesta sellaisena kuin se on todettu hallituksen vuotuisessa kokouksessa ja ettei se millään tavoin todista, että Dimon Inc. sai tavallisesti yksityiskohtaisia tietoja Dimon Italialta.

120 Alliance One riitauttaa lopuksi päätelmän, jonka komissio tekee kahdesta uudesta vastineeseensa liitetystä asiakirjasta, eli että S. oli ”Dimon-konsernissa erittäin korkeassa johtoasemassa” ja että Alliance One yritti vähätellä hänen rooliaan. Sen mukaan näissä asiakirjoissa vain vahvistetaan, että S. vastasi jalostetun tupakan myynnin koordinoinnista Euroopassa.

121 Näistä asiakirjoista ilmenee sen mukaan itse asiassa, että Dimon Italia määritteli itsenäisesti liiketoimintapolitiikkansa ja että ainoat tiedot, joita se oli jakanut konsernin kanssa, olivat yleisiä tietoja tai koskivat korkeintaan muita kuin sen liiketoimintapolitiikkaan liittyviä erityiskysymyksiä.

122 Alliance One katsoo lopuksi osoittaneensa, että asiakirjat, joihin komissio on tukeutunut voidakseen väittää SCC:n ja Dimon Inc:n olevan vastuussa, eivät todista, että nämä yritykset pystyivät vaikuttamaan tai ovat vaikuttaneet Transcatabin ja Dimon Italian käyttäytymiseen. Nämä asiakirjat eivät tue edes päätelmää, jonka mukaan edellä mainittujen yhtiöiden välillä oli suoria tiedonkulkukanavia.

123 Alliance Onen mukaan ne asiakirjat, joihin komissio viittaa, ovat yleisiä asiakirjoja, jotka eivät todista, että emoyhtiöt olivat tietoisia kyseessä olevan kartellin olemassaolosta. Alliance Onen mukaan komissio ei tosiasiassa ole löytänyt yhtään asiakirjaa, josta ilmenisi, että SCC tai Dimon Inc. olisivat antaneet ohjeita italialaisille tytäryhtiöilleen tai pyytäneet taikka varsinkaan saaneet tietoja niiden ostoja koskevasta politiikasta.

124 Komissio vaatii ensimmäisen kanneperusteen tämän osan hylkäämistä.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

125 Aluksi on huomattava, että kuten edellä 86 ja 87 kohdassa on esitetty, on niin, että kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä koko yhtiöpääoman, komissio voi olettaa, että emoyhtiöllä on ratkaiseva vaikutus tytäryhtiönsä käyttäytymiseen, eikä se ole velvollinen esittämään lisätodisteita, jotka osoittavat, että emoyhtiö on todellakin käyttänyt tällaista vaikutusvaltaa tai että se oli tietoinen rikkomisesta tai mainitun tytäryhtiön osallistumisesta siihen. Kyse on kumottavissa olevasta olettamasta, joka voidaan kumota vastanäytöllä. Näin ollen emoyhtiön, jota komissio pitää yhteisvastuullisena tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, on kumottava tämä olettama todistein, joilla voidaan osoittaa, että sen tytäryhtiö määrittää toimintalinjansa markkinoilla itsenäisesti ja että nämä kaksi yhtiötä eivät siis muodosta yhtenäistä taloudellista kokonaisuutta. Jos näin ei tehdä, määräysvallan käyttämistä osoittaa se, ettei koko yhtiöpääoman omistamista koskevaa olettamaa ole kumottu (ks. vastaavasti edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60–62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia T-175/05, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 30.9.2009, 93 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

126 Sen määrittämiseksi, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti käyttäytymisestään markkinoilla, on otettava huomioon kaikki merkitykselliset seikat, jotka koskevat kyseisen tytäryhtiön ja emoyhtiön välisiä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä, jotka voivat vaihdella kunkin yksittäistapauksen ominaispiirteiden mukaan (ks. vastaavasti edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, 74 kohta ja asia C-407/08 P, Knauf Gips v. komissio, tuomio 1.7.2010, Kok., s. I-6375, 100 kohta).

127 Nyt käsiteltävässä asiassa on siis selvitettävä, onko komissio tehnyt arviointivirheen, kun se on katsonut, että väitteillä ja todisteilla, jotka esitettiin sen osoittamiseksi, että Transcatab ja Dimon Italia panivat liiketoimintapolitiikkansa täytäntöön itsenäisesti, ei voitu osoittaa, että kyseiset tytäryhtiöt toimivat emoyhtiöistä riippumattomasti ja etteivät ne muodostaneet niiden kanssa yhtä ainoaa taloudellista kokonaisuutta.

128 Komissio keskittyy riidanalaisen päätöksen 335–346 perustelukappaleessa tutkimaan niitä väitteitä ja todisteita, joita SCC ja Dimon Inc. esittivät vastauksissaan väitetiedoksiantoon osoittaakseen, etteivät ne ole käyttäneet ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöidensä liiketoimintapolitiikkaan. Erityisesti 335–340 perustelukappaleessa se tutkii ja hylkää SCC:n ja Dimon Inc:n yleiset väitteet siitä, että niiden tytäryhtiöillä oli täysin itsenäinen paikallisjohto. Riidanalaisen päätöksen 341–346 perustelukappaleessa komissio tutkii ja hylkää sen jälkeen SCC:n ja Dimon Inc:n esittämät yksityiskohtaisemmat väitteet edellä mainitun olettaman kumoamiseksi.

Yleiset seikat, joihin on vedottu olettaman kumoamiseksi

129 Aluksi Alliance One väittää, että SCC ja Dimon Inc. -konsernien rakenne oli pitkälle hajautettu ja niillä kummallakin oli oma täysin riippumaton paikallisjohto, jolle

oli delegoitu kaikki tehtävät juuri kunkin jäsenvaltion raakatupakkamarkkinoiden erityispiirteiden vuoksi. Alliance Onen mukaan tupakantuottajien oli luotava henkilökohtaiset suhteet asiakkaisiinsa, nimittäin jalostajiin, mikä tosiasiassa aiheuttaa sen, että emoyhtiön ratkaisevan vaikutusvallan käyttö on ristiriidassa markkinoiden tarpeiden kanssa.

130 Kuten komissio on riidanalaisen päätöksen 338 perustelukappaleessa perustellusti todennut, se, että tytäryhtiöllä on oma paikallisjohtonsa ja omat varansa, ei sinänsä ole osoitus siitä, että se määrittelee käyttäytymisensä markkinoilla emoyhtiöönsä nähden itsenäisesti. Päivittäisten asioiden hoidon uskominen emoyhtiön kokonaan omistaman tytäryhtiön paikallisjohdolle on näet normaali käytäntö, eikä se voi tästä syystä olla osoitus tytäryhtiöiden todellisesta autonomiasta. Sama pätee myös väitteeseen, jonka mukaan SCC:llä ja Dimon Inc:llä on toimintaa kymmenissä maissa.

131 On lisäksi komission tavoin korostettava, että SCC ja Dimon Inc. johtivat vertikaalisesti integroituneita konserneja, joiden tytäryhtiöt keskittyivät raakatupakan ostoon ja emoyhtiöiden tehtävänä oli jalostetun raakatupakan markkinointi, mitä voidaan myös pitää osoituksena siitä, että Dimon Italia ja Transcatab muodostivat omien emoyhtiöidensä kanssa yhden taloudellisen kokonaisuuden (ks. vastaavasti ja analogisesti asia T-11/89, Shell v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok., s. II-757, 312 kohta). Tässä yhteydessä ei myöskään voida tehdä mitään päätelmiä sen seikan perusteella, että emoyhtiöt toimivat eri markkinoilla eikä niillä ollut tavarantoimittaja–asiakasyhteyksiä. Tytäryhtiöiden ja niiden emoyhtiöiden välinen tehtäväjako on nimittäin vertikaalisesti integroituneissa konserneissa tavanomainen käytäntö, joka ei voi kumota olettamaa, jonka mukaan SCC vaikutti tosiasiassa ratkaisevasti Transcatabin ja Dimon Inc. Dimon Italian käyttäytymiseen. Väitteestä, jonka mukaan Dimon Italia ei ollut myynyt koko tuotantoaan muille Dimon-konsernin yhtiöille, on riittävää todeta, että siltä osin kuin vastauskirjelmässä olevasta taulukosta käy ilmi, että vuosina 1995–2000 sen myyntien osuus konsernin sisällä oli 20–30 prosenttia sen kokonaismyynnistä, tämä tieto ei ole ristiriidassa sen kanssa, mitä komissio totesi riidanalaisen

päätöksen 340 perustelukappaleessa, nimittäin että kyseiset konsernit ”hankkivat ja markkinoivat usein italialaisten tytäryhtiöidensä ostamaa tupakkaa”.

132 Väitteestä, jonka mukaan aiemmassa oikeuskäytännössä ei edellytetä asianosaisten perustelevan tytäryhtiön itsenäisyyttä osoittamalla konserninsa omaleimaisuuden, riittää, kun todetaan yhtäältä, että koko Alliance Onen mainitsema aikaisempi oikeuskäytäntö koskee tapauksia, joissa emoyhtiön on katsottu olevan vastuussa ja jotka eivät liity mitenkään olettaman kumoamiseen. Vaikka toisaalta on totta, että komissio on riidanalaisen päätöksen 339 perustelukappaleessa väittänyt, etteivät SCC ja Dimon Inc. näyttäneet toteen konserninsa omaleimaisuutta, on kuitenkin niin, ettei komissio ole mitenkään vaatinut tällaisen näytön esittämistä. Tutkittuaan SCC:n ja Dimon Inc:n yleiset väitteet komissio on nimittäin vain todennut, että kyseiset yritykset tukeutuivat todisteisiin, joilla ei voitu osoittaa niiden konsernien erityisen tilanteen olemassaoloa, nimittäin tavanomaisesta poikkeavaa erityistilannetta – siltä osin kuin olettaman taustalla on nimenomaisesti kokemussääntöön perustuva deduktiivinen päättely – jonka perusteella italialaisten tytäryhtiöiden toimia olisi voitu pitää niiden emoyhtiöiden vaikutusvallasta riippumattomina. Tästä näkökulmasta Italian raakatupakkamarkkinoiden erityispiirteet eivät sellaisenaan riitä perusteeksi tällaisen omaleimaisuuden olemassaololle.

Erityiset seikat, joihin on vedottu olettaman kumoamiseksi

133 Alliance One vetoaa myös erityisiin perusteisiin, jotka koskevat yhtäältä SCC:n ja Transcatabin ja toisaalta Dimon Inc:n ja Dimon Italian välistä suhdetta; sen mukaan nämä perusteet osoittavat, etteivät SCC ja Dimon Inc. ole käyttäneet ratkaisevaa vaikutusvaltaa italialaisiin tytäryhtiöihinsä.

– SCC:n ja Transcatabin suhde

134 Alliance One huomauttaa ensinnäkin, että Transcatabin hallitukseen kuului pääasiassa italialaisia tilintarkastajia, joilla ei ollut mitään suoraa tai välillistä yhteyttä SCC:hen, ja että se ainoastaan nimitti virallisesti SCC:stä myöskin täysin riippumattoman Transcatabin toimitusjohtajan valitsemat henkilöt.

135 Toiseksi Alliance One korostaa, että 4.8.1994 lähtien, toisin sanoen jo ennen kuin SCC hankki täyden määräysvallan Transcatabista, Transcatabin liiketoimintapolitiikasta ja sen käyttäytymisestä yleensäkin päätti sen toimitusjohtaja (presidente del consiglio di amministrazione e amministratore delegato), jolle yhtiön hallitus oli luovuttanut kaikki yhtiöjärjestyksen 19 artiklassa tarkoitetut sille kuuluvat valtuudet. Alliance Onen mukaan lähinnä se seikka, että rikkomisen aikana tehtävää hoitanut toimitusjohtaja nimitettiin ennen kuin SCC hankki Transcatabin omistukseensa, todistaa – pääasiassa kun otetaan huomioon toimitusjohtajan laajat valtuudet –, ettei SCC ole koskaan vaikuttanut italialaisen tytäryhtiönsä toimintaan.

136 On todettava, että komissio on erityisesti riidanalaisen päätöksen 341 ja 342 perustelukappaleessa tutkinut tätä väitettä, joka vastaa lähes sananmukaisesti SCC:n vastauksessaan väitetiedoksiantoon esittämää väitettä. Se täsmentää siinä yhtäältä, että ennen kuin SCC hankki koko Transcatabin yhtiöpääoman, se käytti jo määräysvaltaa kyseisessä yhtiössä italialaisen kumppaninsa kanssa ja että sitä, ettei se muuttanut mitenkään Transcatabin johtoa määräysvallan hankkimisen jälkeen, ei siis voida pitää todisteena siitä, ettei se käyttänyt mitään vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä sen jälkeen kun se sai sen kokonaan omistukseensa. Komissio on toisaalta huomauttanut, että toimeenpanovallan delegoiminen Transcatabin toimitusjohtajalle, jonka vastakkaisten todisteiden puuttuessa voitiin kohtuudella olettaa olevan SCC:n nimeämä, ei ollut

estänyt muita hallituksen jäseniä jatkamasta toimintaansa hallituksessa ja hoitamasta hallitustehtäviään.

137 On kuitenkin huomautettava, että komissio on SCC:n selityksen puuttuessa antanut perustellusti merkitystä sille, ettei SCC, jolla oli ainoaksi osakkeenomistajaksi tullessaan kaikki valtuudet uudistaa hallitus osittain tai kokonaan, ollut ryhtynyt mihinkään tämän suuntaisiin toimenpiteisiin. Tästä seuraa, että hallituksen jäsenten ja erityisesti J:n pysyttäminen tehtävissään voi ainoastaan olla seurausta SCC:n Transcatabin ainoana osakkeenomistajana tekemästä päätöksestä. Hallituksen jäsenten kansallisuudella tai henkilöllisyydellä ei myöskään ole lainkaan merkitystä sen arvioimisessa, muodostivatko SCC ja Transcatab yhden taloudellisen kokonaisuuden vai eivät.

138 Lisäksi se, että yhdellä ainoalla henkilöllä eli toimitusjohtajalla on merkittävät valtuudet, jotka hallitus on sille delegoinut, voisi sitä vastoin olla osoitus emoyhtiön halusta yksinkertaistaa määräysvaltansa käyttöä tytäryhtiössään nimenomaan rajoittamalla hallituksen roolin marginaalitoimintoihin ja keskittämällä kaikki valtuudet ”luottohenkilön” käsiin. Ei näet ole uskottavaa, että monikansallinen yhtiö delegoi kaikki kansallisilla markkinoilla toimivan tytäryhtiön valtuudet, kuten tilanne on Transcatabin osalta – tai kuten Alliance One näyttää esittävän, hyväksyy ennen koko määräysvallan hankkimista olemassa olleiden valtuuksien delegoinnin – luonnolliselle henkilölle, joka täysin itsenäisesti ja väitetysti ilman, että ainoa osakkeenomistaja olisi hänet nimennyt, valitsisi puolestaan hallituksen jäsenet epäämällä kaikilta muilta henkilöiltä kaiken mahdollisen vaikutusvallan yhtiön hallinnointiin ja joka – jos Alliance Onen väite hyväksyttäisiin – ei tosiasiassa tekisi kenellekään tiliä toimistaan.

139 Kun otetaan huomioon myös se, ettei valtuuksien delegointi tytäryhtiön toimitusjohtajalle ole mitenkään epätavallista, tällaisella väitteellä ei voida kumota olettamaa emoyhtiön Transcatabissa käyttämästä määräysvallasta.

140 Komissio, joka arvioi tiettyjä SCC:n vastauksena väitetiedoksiantoon esittämiä todisteita, on lisäksi SCC:n väitteiden luotettavuuden tarkistamiseksi perustellusti ottanut huomioon asiakirjoja, kuten riidanalaisen päätöksen 342 perustelukappaleessa mainitut asiakirjat, joiden mukaan ainakin yksi toinen hallituksen jäsen, yhtiön varatoimitusjohtaja S. M. – J. puolestaan oli sen toimitusjohtaja – järjesti kaikkien yhtiön osastojen päälliköiden kanssa viikoittaisia kokouksia keskustellakseen yhtiön politiikasta ja antoi ohjeita lukuisista kysymyksistä. Alliance Onen väite, jonka mukaan kyseiset asiakirjat ovat rikkomisajanjaksoa edeltävältä ajalta, ei voi menestyä. On nimittäin todettava, että komissio on käyttänyt asiakirjoja arvioidakseen SCC:n vastauksessaan väitetiedoksiantoon esittämän ja Alliance Onen kirjelmissään toistaman väitteen uskottavuutta; sen mukaan valtuuksien delegointi toimitusjohtajalle olisi evännyt kaikilta muilta henkilöiltä kaiken mahdollisen vaikutusvallan yhtiön hallinnointiin. Sikäli kuin näistä asiakirjoista ilmenee, että silloin kun valtuudet oli jo delegoitu J:lle, eräällä toisella Transcatabin hallituksen jäsenellä, tässä tapauksessa S. M:llä, oli merkittävä rooli yhtiön liiketoimintapolitiikan hallinnoinnissa, sillä, että asiakirjat liittyvät rikkomista edeltävään ajanjaksoon, ei ole merkitystä.

– Dimon Inc:n ja Dimon Italian suhde

141 Dimon Inc:n ja Dimon Italian suhteesta Alliance One väittää yhtäältä, että kun Dimon Inc. hankki määräysvallan italialaisessa tytäryhtiössään, se ei nimennyt yhtään sen hallituksen jäsentä lukuun ottamatta kahta henkilöä, jotka hoitivat pääasiallisesti rahoitusnäkökohtiin liittyviä tehtäviä ja joilla ei ollut mitään tekemistä yhtiön ostopolitiikan kanssa. Alliance One väittää toisaalta, ettei noilla kahdella yhtiöllä ole ollut mitään henkilökohtaisia sidoksia, varsinkaan Dimon Italian johtajien, ostoista vastaavan tiimin tai hallituksen ja Dimon Inc:n tai minkään muun Dimon-konsernin yhtiön johtajien tai hallituksen jäsenten välillä. Se korostaa vielä, ettei mikään Dimon Inc:n keskeisistä tiimeistä johtanut sen tytäryhtiöiden ostoja koskevaa strategiaa. Alliance

Onen mukaan kaikki nämä seikat osoittavat, ettei se ole käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa italialaiseen tytäryhtiöönsä.

142 Komissio on siis riidanalaisen päätöksen 341 perustelukappaleessa perustellusti väittänyt myös Dimon Inc:lle, että sillä oli jo määräysvalta Dimon Italiassa ennen kuin se hankki omistukseensa koko sen yhtiöpääoman. Sitä, ettei Dimon Inc. ole muuttanut Dimon Italian johtoa määräysvallan hankkimisen jälkeen, ei siis voida pitää todisteena siitä, ettei Dimon Inc. käyttänyt mitään vaikutusvaltaa italialaisen tytäryhtiönsä johtajiin sen jälkeen kun se sai sen kokonaan omistukseensa.

143 Samassa 341 perustelukappaleessa riidanalaisen päätöksen loppuosassa komissio korostaa lisäksi, että ”[Dimon Inc:n] vastauksesta väitetiedoksiantoon käy myös ilmi, että vuoden 1995 jälkeen hallitukseen kuului ainoastaan Dimon-konsernin edustajia ja että yksi heistä [B.] oli nimitetty vastaamaan yksinomaan yrityksen päivittäisestä johtamisesta”. Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että jopa sen jälkeen, kun F. R. oli nimitetty Dimon Italian hallitukseen, B. otettiin mukaan kaikkiin yhtiön hallinnointia koskeviin toimiin, raakatupakan ostosopimusten täytäntöönpano mukaan luettuna.

144 Kuten komissio kuitenkin vastineessaan korostaa, tämä toteamus sinänsä riittää todistamaan – jopa tukeutumatta kyseessä olevaan olettamaan –, että Dimon Inc. on käyttänyt määräysvaltaansa Dimon Italiaan. Muuten Alliance One ei näytä Dimon Inc:n tavoin kiistävän vastauksessaan väitetiedoksiantoon, että Dimon Inc. nimitti Dimon Italian hallituksen jäseniä hankittuaan siinä yksinomaisen määräysvallan.

145 Väitteestä, joka perustuu hallituksen jäsenten alkuperään ja asiantuntemukseen paikallisilla markkinoilla, on todettava, että sen osalta viitataan edellä 130 kohdassa esitettyihin seikkoihin. Varsinkaan väitteellä, jonka mukaan ”[k]aikki tehtävät ja vastuut,

jotka liittyivät raakatupakan ostoihin Italiassa, delegoitiin Dimon Italian paikallisjohdolle", ei ole merkitystä. Vaikka Alliance Onen esiin tuoman seikan oletettaisiinkin pitävän paikkansa, se ei suinkaan tarkoita, ettei Dimon Inc. pystynyt vaikuttamaan tai ettei se ole tosiasiassa vaikuttanut ratkaisevasti Dimon Italian kaupalliseen käyttäytymiseen varsinkin siltä osin kuin on kyse muista sen toimista kuin raakatupakan ostoista Italian markkinoilla. Sama pätee väitteeseen, jonka mukaan Dimon Italian johtajien ja ostoista vastaavan tiimin ja Dimon Inc:n tai muiden Dimon-konsernin yhtiöiden johtajien välisiä päällekkäisyyksiä ei ollut.

Seikat, joita komission väitetään käyttäneen Transcatabin ja Dimon Italian itsenäisyyden puutteen osoittamiseen

146 Alliance One arvostelee riidanalaisen päätöksen 343–346 perustelukappaletta ja katsoo, ettei asiakirjoilla, joihin komissio on käsiteltävässä asiassa tukeutunut, ole merkitystä.

147 Se päättelee tästä yhtäältä, etteivät nämä asiakirjat todista, että emoyhtiöt pystyivät vaikuttamaan tai ovat vaikuttaneet Transcatabin ja Dimon Italian käyttäytymiseen, ja toisaalta, että ne ovat yleisiä asiakirjoja, jotka eivät todista, että emoyhtiöt tiesivät kyseessä olevasta kartellista.

148 Kuten edellä 125 kohdassa on jo todettu, komissio voi olettaa emoyhtiön tosiasiassa vaikuttavan ratkaisevasti kokonaan sen omistuksessa olevan tytäryhtiön käyttäytymiseen, eikä se ole velvollinen esittämään lisätodisteita, jotka osoittavat, että emoyhtiö on todellakin käyttänyt tällaista vaikutusvaltaa tai että se oli tietoinen rikkomisesta tai mainitun tytäryhtiön osallistumisesta siihen.

149 Päinvastoin kuin Alliance One väittää, riidanalaisen päätöksen kyseisissä perustelukappaleissa mainituilla asiakirjoilla ei ollut tarkoitus todistaa, että emoyhtiöt pystyivät vaikuttamaan tai ovat käytännössä vaikuttaneet italialaisten tytäryhtiöidensä käyttäytymiseen, eikä varsinkaan todistaa, että emoyhtiöt olivat tietoisia kyseessä olevasta kartellista. Komissio on sitä vastoin vain käyttänyt tiettyjä hallintomenettelyn asiakirjoihin kuuluvia asiakirjoja selvittääkseen, miten luotettavia olivat ne todisteet ja väitteet, joita SCC ja Dimon Inc. olivat esittäneet vastauksessaan väitetiedoksiantoon kumotakseen olettaman siitä, että niillä on ratkaiseva vaikutus omiin tytäryhtiöihinsä.

150 Tässä yhteydessä on todettava, ettei komissio ole tehnyt virhettä mainitessaan kyseisissä perustelukappaleissa todisteita, joilla pyritään osoittamaan emo- ja tytäryhtiöiden välisten tiedonkulkukanavien olemassaolo.

151 Asiakirja-aineistosta nimittäin ilmenee, että useat seikat osoittavat tällaisten tiedonkulkukanavien olemassaolon.

152 Transcatabin ja SCC:n välisten tiedonkulkukanavien olemassaolosta on ensinnäkin todettava, että komissio on perustellusti viitannut riidanalaisen päätöksen 344 perustelukappaleessa ja alaviitteessä 281 J:n toimistosta löytyneisiin asiakirjoihin, joiden mukaan Transcatabin toimintoja on pidetty SCTC:n toimintoina, koska Transcatabin mainittiin joko kuuluvan SCC-konserniin tai olevan SCTC:n yhtiö, ja että toimintoja tarkasteltiin konsernin toimintojen yhteydessä siten, että ne käsittivät SCC-konsernin myynnit savukkeiden valmistajille. Tässä yhteydessä sillä, ettei näitä asiakirjoja ole mainittu väitetiedoksiannossa, ei ole merkitystä, koska niiden tarkoituksena on

ainoastaan kumota väite, jonka mukaan tytär- ja emoyhtiön välillä ei ollut tiedonkulkukanavia. Alliance Onen väitteestä, jonka mukaan SCC:n piti käyttää näissä asiakirjoissa olevia tietoja Transcatabin tulosten vahvistamiseen, riittää, kun todetaan komission tavoin, että kyseiset asiakirjat eivät ole konsernin vuosikertomusten laatimiseen tarkoitettua kirjanpitoa vaan kaupallisiin toimintoihin liittyviä asiakirjoja, joiden tarkoitus ei varmastikaan ollut se, että SCC voisi vahvistaa Transcatabin tulokset.

153 Dimon Italian ja Dimon Inc:n välisten tiedonkulkukanavien olemassaolosta on toiseksi todettava, että komissio on myös niiden osalta perustellusti viitannut riidanalaisen päätöksen 345 perustelukappaleessa ja alaviitteissä 282 ja 283 satoja koskeviin määräaikaiskatsauksiin, joissa annettiin tietoja Dimon Italian Italiassa saavuttamista tuloksista ja jotka oli osoitettu Dimon Italialta ostoja tekeville Dimon-konsernin yhtiöille, sekä muihin asiakirjoihin, joiden mukaan Dimon Internationalin ja muiden Dimon-konsernin yhtiöiden johto puuttui suoraan Dimon Italian toimintaan.

154 Yhtäältä satoja koskevista selvityksistä ja toisaalta Dimonin tammikuussa 2000 laatimasta Italiaa koskevasta katsauksesta (ks. riidanalaisen päätöksen alaviite 282) on ensinnäkin huomautettava, että komissio on perustellusti katsonut, että koska ostot tehtiin pääasiassa konsernin sisällä (riidanalaisen päätöksen 340 perustelukappale), nämä asiakirjat oli laadittu ostoista vastaavien Dimon-konsernin yhtiöiden hyväksi. Vaikka oletettaisiin, että Alliance Onen väite, jonka mukaan nämä asiakirjat oli lähetetty Dimon-konsernin ulkopuolisille asiakkaille, pitäisi paikkansa, se ei kuitenkaan ilmoita, kenelle ne on lähetetty, etenkin kun otetaan huomioon, että näihin selvityksiin sisältyi raakatupakan ostoa koskevia yksityiskohtaisia tietoja sekä Dimon Italian strategiaa ja tuloksia koskevia luottamuksellisia tietoja.

155 Dimon Internationalin laatimasta asiakirjasta, jossa vertaillaan Dimon Italian ja Transcatabin laitoksia (ks. riidanalaisen päätöksen alaviite 283), on huomattava, että riippumatta sen sisällöstä eli Transcatabin ja Dimonin yhteisyrityshankkeesta Italiassa siinä todetaan, että Dimon Italian liiketoimintapolitiikkaan vaikuttavia strategisia kysymyksiä käsiteltiin konsernitasolla. Näin ollen se on perustellusti otettu huomioon, jotta voidaan Dimon Inc:n esittämän väitteen riitauttamiseksi osoittaa Dimon Italian ja Dimon Inc:n välisten tiedonkulkukanavien olemassaolo eikä, kuten Alliance One väittää, osoittaa, että Dimon Inc. on käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa Dimon Italian liiketoimintapolitiikkaan.

156 Yhtiön entisen toimitusjohtajan N:n laatimasta raportista, jonka otsikko on ”The Present and Future of Dimon Italia”, on huomattava, että se koskee erityisesti tuottajilta tehtyjen ostojen kustannuksia ja laatua, yhtiön puutteita, sen laitoksia, tarvetta palkata uusi tehtaanjohtaja ja kouluttaa hänet ”Dimonin parhaiten hoidetussa tehtaassa Etelä-Amerikassa tai Afrikassa”, sen ostoista vastaavan tiimin ammatillisia valmiuksia ja sen hallinnointirakennetta. Kuten riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 283 todetaan, tämä raportti, joka lähetettiin Dimon Internationalille ja annettiin tiedoksi Dimon-konsernin korkeimmalle johdolle, osoittaa, että konsernitasolla liikkui yksityiskohtaisia tietoja italialaisesta tytäryhtiöstä ja sen liiketoimintapolitiikasta. Tässä yhteydessä on myös todettava, että kyseisen raportin sivulla 4 N. moittii ”Dimon Internationalin asettamia [hänen] mielestään kohtuuttomia uusia vaatimuksia, jotka koskevat kaikista [tytäryhtiön] toimintaan liittyvistä näkökohdista laadittavia raportteja”. Samalla sivulla hän toteaa, että vaikka B. on yksi Euroopan parhaista henkilöistä asiakassuhteiden alalla, yhtiön tästä saama etu on ”yhä enemmän menettänyt merkitystään, koska Dimon-konsernin organisaatio Yhdistyneessä kuningaskunnassa vahvistaa määräysvaltaansa kaikkien konsernin yhtiöiden myynnistä”. Raportin saatteena olevassa sähköpostissa todetaan lisäksi, että Dimon Italian johtajat pystyvät ratkaisemaan yhtiössä ilmenevät nykyiset kysymykset ”Dimon Internationalin johdolla”, ja ehdotetaan, että ”Dimon Italian johdolle annetaan lupa jatkaa yhtiön uudelleenorganisointiprosessia”. Sillä Alliance Onen mainitsemalla seikalla, että Dimon Italian toimitusjohtaja on laatinut raportin esittääkseen yhteenvedon toimikaudestaan, ei ole mitään vaikutusta toteamukseen, että raportin sisällöstä huolimatta se todistaa Dimon Italian ja sen emoyhtiön välisten tiedonkulkukanavien olemassaolon.

157 Dimon Italian ja S:n välisestä tietojenvaihdosta on todettava, että kuten komissio riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 283 aiheellisesti tarkentaa, asiakirja-aineistosta ilmenee, että tämä yhteydenpito sisälsi Dimon Italian toimintaa koskevia yksityiskohtaisia tietoja ja sen tiettyjen kaupallisten toimien johdosta saamia ohjeita.

158 Tässä yhteydessä on aluksi todettava S:n roolista Dimon-konsernissa, ettei riidanalaisessa päätöksessä lisätä mitään siihen, mitä Alliance One itse myöntää, kun siinä väitetään, että se vastasi jalostetun tupakan myyntien koordinoinnista Euroopassa. Asiakirja-aineistosta ilmenee myös, että S. toimi konsernissa Euroopan aluejohtajana (ks. esimerkiksi Dimonin tammikuussa 2000 laatima Italiaa koskeva katsaus) ja että siinä asemassa hän kuului Dimon-konsernin tärkeimpiin johtajiin. Dimon Italian toimitusjohtaja B:n S:lle lähettämästä sähköpostista ilmenee myös, että S:n piti tavata Deltafinan toimitusjohtaja keskustellakseen tämän kanssa tulevaisuudennäkymistä.

159 Vaikka S. tosin muodollisesti oli vain yhden Dimon-konsernin yhtiön työntekijä, kuten Alliance One väittää, on silti niin, että hän hoiti Dimon-konsernissa erittäin korkean tason tehtäviä ja vastuualueita, varsinkin siltä osin kuin ne koskivat yhtä tämän konsernin päätoimialoista ja koko Euroopan aluetta.

160 Näin ollen se, että S:lle – kun otetaan huomioon hänen roolinsa konsernin sisällä – tiedotettiin suoraan ja henkilökohtaisesti Dimon Italian toimista, vain vahvistaa Dimon Italian ja sen emoyhtiön välisten merkittävien tiedonkulkukanavien olemassaolon.

161 B:n S:lle lähettämästä sähköpostista, jossa viitataan hallituksen vuotuiseen kokoukseen, on tässä yhteydessä ensinnäkin todettava, että päinvastoin kuin Alliance One väittää, tämä asiakirja ei selvästikään liity Dimon Italian tilien laatimiseen tai konsolidointiin ja sisältää strategisia tietoja yhtiön toiminnasta ja sen asemasta kilpailijoihinsa nähden.

162 APTI:n kokousta varten laaditusta Power Point -esityksen sisältävästä asiakirjasta, jonka B. lähetti myös S:lle, riittää, kun todetaan, että päinvastoin kuin Alliance One väittää, tästä asiakirjasta ilmenee, että kyseisen kokouksen aikana käytiin hintaneuvotteluja (ks. tältä osin riidanalaisen päätöksen 213 perustelukappale). Saatteena olevassa sähköpostissa B. ilmoittaa lisäksi S:lle tämän kokouksen tarkoituksen ja mainitsee tässä yhteydessä myös Deltafinaa edustavan M. M:n ja S:n välisen kokouksen.

163 C:n S:lle ja B:lle lähettämästä sähköpostista on kolmanneksi todettava, että siinä luodaan yhteys ostojen ja myyntien välille toteamalla seuraavaa:

”[Dimon Italian] uusi ostoja koskeva strategia edellyttää Dimonin Euroopan alueen johdon tukea ja osallistumista, koska sillä saattaa olla merkittävä vaikutus myynteihimme”.

164 B:n S:lle 10.5.2001 lähettämästä sähköpostista (ks. myös riidanalaisen päätöksen 209 perustelukappale) on lopuksi todettava, että se osoittaa S:n saaneen Dimon Italian liiketoimintapolitiikkaan ja erityisesti sen ostotoimintoihin liittyviä yksityiskohtaisia tietoja sekä tietoja kartellin kannalta merkittävistä näkökohdista.

Niiden todisteiden tulkinta, joiden perusteella olettama voidaan kumota oikeuskäytännön valossa

165 Alliance Onen mukaan edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio 10.9.2009 annettu tuomio toi selvyyttä siihen, ”millaisia todisteita tai väitteitä emoyhtiön on esitettävä olettaman horjuttamiseksi”. Tällä perusteella se nimeää kaksi tekijöiden ryhmää, joista ensimmäinen liittyy tytäryhtiön markkinakäyttäytymiseen ja toinen tytäryhtiön emoyhtiöön yhdistäviin taloudellisiin, organisatorisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin, ja katsoo, ettei markkinakäyttäytymisen osalta ole kiistetty sitä, että SCC ja Dimon Inc. ovat osoittaneet, että niiden kummankin tytäryhtiöt olivat toimineet itsenäisesti markkinoilla.

166 Tässä yhteydessä riittää, kun todetaan, että ainoat edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio 10.9.2009 annetussa tuomiossa mainitut merkitykselliset tekijät ovat tytäryhtiön emoyhtiöön yhdistävät taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet (ks. edellä 126 kohta).

167 Alliance Onen ehdotus näihin yhteyksiin liittyvien tekijöiden tulkitsemisesta yhdistetyissä asioissa T-339/94–T-342/94, Metsä-Serla ym. vastaan komissio, 14.5.1998 annetun tuomion (Kok., s, II-1727), asiassa C-196/99 P, Aristrain vastaan komissio, 2.10.2003 (Kok., s. I-11005) annetun tuomion ja edellä 80 kohdassa mainitussa asiassa Dansk Rørindustri ym. vastaan komissio annetun tuomion valossa on hylättävä. Alliance Onen mukaan näistä tuomioista ilmenee, että pelkästään minkä tahansa taloudellisten, organisatoristen ja oikeudellisten yhteyksien perusteella ei voida päätellä, että emoyhtiö on vastuussa tytäryhtiön käyttäytymisestä, vaan että sen mahdollistavat ainoastaan tämänlaatuiset yhteydet, joiden perusteella tytäryhtiön käyttäytyminen voidaan yhdistää emoyhtiön antamiin ohjeisiin.

168 Edellä 167 kohdassa mainitussa asiassa Metsä-Serla ym. vastaan komissio annetusta tuomiosta otetuista kohdista on kuitenkin muistettava, että käsiteltävässä asiassa oli kyse yhdistyksestä, Finnboardista, joka määritelmän mukaan ei ollut tytäryhtiö eikä voinut osallistua yritykseen eikä edes harjoittaa liiketoimintapolitiikkaa (mainitun

yhdistyksen ja sen jäsenten oikeudellisten suhteiden täsmällisestä luonteesta ks. asia T-338/94, Finnboard v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1617, 271–281 kohta). Edellä 80 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa Dansk Rørindustri vastaan komissio annetusta tuomiosta ja edellä 167 kohdassa mainitussa asiassa Aristrain vastaan komissio annetusta tuomiosta otetuista kohdista on toiseksi huomattava, etteivät ne koske kysymystä emoyhtiön vastuuseen joutumisesta. Edellä 80 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa Dansk Rørindustri annetun tuomion taustalla oleva asia koskee nimittäin Henss- ja Isoplus-yhtiöiden, joilla ei ollut yhteistä emoyhtiötä, vastuuta (ks. tässä yhteydessä asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1487, 55–61 kohta). Samoin edellä 167 kohdassa mainitussa asiassa Aristrain vastaan komissio annetun tuomion taustalla olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi sen, että sisaryhtiön, jota ei ollut nimetty konsernin johdossa olevaksi oikeushenkilöksi, katsottaisiin joutuvan vastuuseen tytäryhtiön käyttäytymisestä (ks. erityisesti vastaavasti edellä 167 kohdassa mainittu asia Aristrain v. komissio, tuomion 98 kohta).

169 Kuten komissio lopuksi perustellusti korostaa, Alliance Onen perusteluina käyttämien kolmen tuomion taustalla olevat asiat eivät lainkaan koske kysymystä siitä, katsotaanko emoyhtiön joutuvan vastuuseen tytäryhtiön kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta. Näissä kolmessa tuomiossa ainoastaan tuodaan selvyyttä muihin sellaisiin tilanteisiin, joissa voi syntyä yhteisvastuu, vaikka yhtiöiden välillä ei olisikaan määräysvaltasuhdetta. Tästä seuraa, että Alliance One ei voi tehokkaasti vedota niihin.

170 Kaiken edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että olettamaa, jonka mukaan SCC:llä ja Dimon Inc:llä todella oli ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiöidensä käyttäytymiseen, ei ole kumottu riittävin todistein. Tämän kanneperusteen toinen osa on näin ollen hylättävä.

3. *Kolmas osa, jonka mukaan puolustautumisoikeuksia on loukattu*

171 Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa jakautuu lähinnä kahteen väitteeseen. Ensimmäisen väitteen mukaan komissio on perustanut riidanalaisen päätöksen emoyhtiöiden vastuun osalta sellaisiin asiakirjoihin, joita se ei ollut edes maininnut väitetiedoksiannossa. Toisen väitteen mukaan komissio on myös loukannut SCC:n ja Dimon Inc:n puolustautumisoikeuksia, koska se on käyttänyt niiden vastuun osoittamiseksi sellaisia asiakirjoja, joihin niillä ei ollut oikeutta tutustua.

172 Vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen Alliance One on kuitenkin ilmoittanut luopuvansa toisesta väitteestä, mikä merkittiin istuntopöytäkirjaan. Sitä ei siis ole enää tarpeen tutkia.

a) Asianosaisten lausumat

173 Alliance One riitauttaa perustelut, jotka komissio on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä SCC:n ja Dimon Inc:n toimittamien todisteiden kumoamiseksi. Se väittää, että komissio on loukannut kyseisten yritysten ja siten myös Alliance Onen puolustautumisoikeuksia. Erityisesti se väittää, että komissio on perustanut emoyhtiöiden vastuuta koskevan päätöksensä asiakirjoihin, joita ei ollut edes mainittu väitetiedoksiannossa.

174 Tässä yhteydessä se muistuttaa ensinnäkin, etteivät SCC ja Dimon Inc. ole voineet ilmaista kantaansa kyseisistä asiakirjoista, koska komissio ei koskaan ilmoittanut niille, kuinka merkittävinä se voisi niitä pitää. Alliance Onen mukaan SCC ja Dimon Inc. olivat siis pitäneet näitä asiakirjoja käsiteltävän asian kannalta merkityksettöminä eivätkä olleet esittäneet niistä huomautuksia vastauksissaan väitetiedoksiantoon. Alliance Onen mukaan tästä seuraa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan,

ettei tällaisia asiakirjoja voida käyttää hyväksyttävinä todisteina sitä vastaan, koska sillä ei ole ollut mahdollisuutta ilmaista kantaansa niistä, eikä se seikka, että asianosaiset tuntevat kyseiset asiakirjat, riitä perusteeksi sen toteamiselle, että niillä oli mahdollisuus esittää niistä huomautuksia vastauksissaan väitetiedoksiantoon.

175 Vastauksessa Alliance One riitauttaa komission näkemyksen, jonka mukaan väitteiden luonne ei ole muuttunut. Vertaillessaan väitetiedoksiantoa ja riidanalaista päätöstä Alliance One korostaa, että muun muassa riidanalaisen päätöksen 339–343 perustelukappaleessa komissio on lisännyt useita seikkoja ja viitannut sitä vastaan todistaviin asiakirjoihin, joita ei ollut aiemmin mainittu. Väitteiden luonne onkin sen mukaan muuttunut ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevasta yleisestä olettamasta uusiin asiakirjoihin perustuvaksi toteamukseksi tällaisen vaikutusvallan tosiasiallisesta käyttämisestä. Oikeuskäytännön mukaan komissio ei kuitenkaan voi vedota todisteisiin, jotka eivät sisälly väitetiedoksiantoon, antamatta kyseessä oleville yrityksille tilaisuutta esittää huomautuksia uusista asiakirjoista. Koska nämä asiakirjat ovat Alliance Onen mukaan ainoat todisteet, joihin komissio tukeutuu, emoyhtiöiden vastuuta ei ole osoitettu ja riidanalainen päätös on kumottava tältä osin.

176 Vastauskirjelmässään Alliance One väittää lisäksi yhtäältä, että asiakirjat 2894–2902, joihin komissio vetoaa ensimmäisen kerran vastineessaan, ovat uusia asiakirjoja ja ne on siis jätettävä tutkimatta, ja toisaalta, että tulkitsemalla vastineessa vapaasti uudelleen B:n S:lle 10.5.2001 lähettämää sähköpostia siltä osin kuin siihen sisältyy todiste, että Dimon Inc. oli saanut tiedon kartellin toimista, komissio esittää täysin uuden väitteen, joka on siis jätettävä tutkimatta.

177 Komissio vaatii ensimmäisen kanneperusteen tämän osan hylkäämistä.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

178 On muistettava, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kilpailupolitiikan alaan liittyvien hallinnollisten menettelyjen toimittamisessa on unionin oikeuden yleinen oikeusperiaate, jonka noudattamista unionin tuomioistuimet valvovat (ks. asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok., s. I-7415, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

179 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen edellyttää sitä, että asianomaisella yrityksellä on hallinnollisen menettelyn kuluessa ollut mahdollisuus tehdä hyödyllisellä tavalla tunnetuksi näkökantansa sitä vastaan esitettyjen tosiseikkojen ja olosuhteiden paikkansapitävyydestä ja merkityksellisyydestä sekä niistä asiakirjoista, jotka komissio on ottanut huomioon perustamissopimuksen rikkomista koskevan väitteensä tueksi (yhdistetyt asiat 100/80–103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 10 kohta ja asia C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok., s. I-865, 21 kohta).

180 Asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 1 kohta kuvastaa tätä periaatetta siltä osin kuin siinä säädetään, että osapuolille on lähetettävä väitetiedoksianto, jossa on esitettävä selkeästi kaikki ne olennaiset seikat, joihin komissio menettelyn tässä vaiheessa perustaa näkemyksensä (ks. vastaavasti edellä 80 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 67 kohta), jotta ne, joita asia koskee, voisivat tosiasiallisesti saada tiedon, mihin toimintaan komissio väittää niiden syyllistyneen, ja jotta ne pystyvät tehokkaasti puolustautumaan ennen kuin komissio tekee lopullisen päätöksen. Kyseistä vaatimusta noudatetaan, jos mainitussa päätöksessä ei aseteta asianomaisten henkilöiden vastuulle väitetiedoksiannossa tarkoitetuista rikkomisista poikkeavia rikkomisia ja jos siinä esitetään ainoastaan ne tosiseikat, joista asianomaisilla henkilöillä on ollut mahdollisuus esittää näkemyksensä (ks. vastaavasti asia T-213/00, CMA CGM ym. v. komissio, tuomio 19.3.2003, Kok., s. II-913, 109 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

181 Tämä voidaan kuitenkin tehdä tiivistelmänomaisesti, eikä lopullisen päätöksen tarvitse välttämättä täydellisesti vastata väitetiedoksiantoa (edellä 179 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 14 kohta), koska väitetiedoksianto on valmisteleva asiakirja, jossa arviot tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista ovat täysin väliaikaisia (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 142/84 ja 156/84, British American Tobacco ja Reynolds Industries v. komissio, tuomio 17.11.1987, Kok., s. 4487, Kok. Ep. IX, s. 249, 70 kohta). Väitetiedoksiantoa voidaan siten täydentää osapuolten antaman vastineen perusteella, jossa esitetyt argumentit osoittavat, että osapuolet ovat todella voineet käyttää puolustautumisoikeuksiaan. Komissio voi myös hallinnollisen menettelyn perusteella muuttaa ja täydentää esittämiensä väitteiden tukena olevia perusteluja sekä tosiseikkojen että oikeudellisten seikkojen osalta (ks. vastaavasti asia T-86/95, Compagnie générale maritime ym. v. komissio, tuomio 28.2.2002, Kok., s. II-1011, 448 kohta ja asia T-310/01, Schneider Electric v. komissio, tuomio 22.10.2002, Kok., s. II-4071, 438 kohta).

182 Unionin tuomioistuin on lisäksi jo täsmentänyt, että se, että yrityksen hallinnollisen menettelyn aikana esittämä väite otetaan huomioon, vaikkei yritykselle ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi tältä osin ennen lopullisen päätöksen tekemistä, ei voi sellaisenaan merkitä kyseisen yrityksen puolustautumisoikeuksien loukkaamista (asia C-497/99 P, Irish Sugar v. komissio, määräys 10.7.2001, Kok., s. I-5333, 24 kohta).

183 Lopuksi on myös huomautettava, että oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksia on loukattu, jos on olemassa mahdollisuus, että komission säännöstenvastaisen toiminnan vuoksi sen toteuttama hallinnollinen menettely olisi saattanut johtaa erilaiseen tulokseen. Kantajana oleva yritys näyttää toteen, että tällainen loukkaaminen on tapahtunut, jos se voi osoittaa riittävällä tavalla ei niinkään sitä, että komission päätöksellä olisi ollut toisenlainen sisältö, vaan sen, että se olisi voinut puolustautua paremmin, jos säännöstenvastaisuutta ei olisi tapahtunut, esimerkiksi siksi, että se olisi voinut käyttää puolustuksessaan asiakirjoja, joihin se ei saanut tutustua hallinnollisen menettelyn aikana (ks. vastaavasti asia C-194/99 P, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-10821, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja edellä 126 kohdassa mainittu asia, Knauf Gips v. komissio, tuomion 28 kohta).

184 Nyt käsiteltävässä asiassa Alliance One moittii komissiota siitä, että se on tukeutunut riidanalaisessa päätöksessä asiakirjoihin, joita ei ole mainittu väitetiedoksiannossa. Vastauskirjelmässään se lisää, että komissio on vedonnut vastineessa uusiin asiakirjoihin, jotka on siis jätettävä tutkimatta, ja että komissio on myös tulkinnut erästä asiakirjaa vapaasti uudelleen, mitä se pitää uutena väitteenä, joka on jätettävä tutkimatta.

185 On kuitenkin huomautettava, että perustellakseen SCC:n ja Dimon Inc:n joutumista vastuuseen niistä kartellioikeuden rikkomisista, joihin niiden italialaiset tytäryhtiöt, joiden yhtiöpääoman ne omistivat kokonaan, olivat syyllistyneet, komissio saattoi edellä 86–88 kohdassa esitettyjen oikeuskäytännön periaatteiden perusteella väitetiedoksiannossa lähtökohtaisesti vain osoittaa, miten yhtiöpääoma jakautui tytäryhtiöiden ja emoyhtiöiden välillä (ks. väitetiedoksiannon 336–338 kohta). Näiden oikeuskäytännön periaatteiden mukaan komission oli siis lopullisessa päätöksessään otettava kantaa osapuolten vastauksena mainittuun väitetiedoksiantoon esittämiin väitteisiin (ks. riidanalaisen päätöksen 335 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet), joilla pyrittiin kumoamaan kyseinen olettama.

186 On lisäksi todettava, että päinvastoin kuin Alliance One väittää, komissio ei ole millään tavoin oikeudellisesti tai tosiseikkojen osalta muuttanut riidanalaisen päätöksen väitteitä, SCC:n ja Dimon Inc:n vastuuseen joutumisen perustetta tai todisteita, joihin se tukeutuu. Tässä yhteydessä riidanalaisen päätöksen 328–334 perustelukappaleista käy yhdessä luettuina ilmi, että komissio on pitänyt kiinni väitetiedoksiannon 336–338 kohdassa selvästi esittämästään päätelmästä, jonka mukaan SCC:n ja Dimon Inc:n vastuu oli periaatteessa seurausta siitä, että niillä oli täysi määräysvalta tytäryhtiöihinsä, mitä Alliance One ei myöskään kiistä. Ainoastaan arvioidessaan väitteitä ja todisteita, joita osapuolet ovat esittäneet hallinnollisessa menettelyssä käyttäessään puolustautumisoikeuksiaan, komissio tarkastelee riidanalaisen päätöksen 335–346 perustelukappaleessa tiettyjä erityisiä näkökohtia ja asiakirjoja, jotka koskevat SCC:n ja Transcatabin sekä Dimon Inc:n ja Dimon Italian välisiä suhteita, ja viittaa samassa yhteydessä hallintomenettelyn asiakirjoihin. Kyseisten seikkojen ja asiakirjojen huomioon ottamisella ei siten voinut olla vaikutusta siihen, että SCC ja Dimon Inc. voivat

tehokkaasti käyttää puolustautumisoikeuksia, varsinkin kun niillä oli hallinnollisessa menettelyssä ollut mahdollisuus tutustua kyseisiin asiakirjoihin, jotka niillä jo joka tapauksessa oli hallussaan.

187 Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, että SCC ja Dimon Inc., jonka oikeudellinen seuraaja Alliance One on, ovat voineet vastata niille osoitetussa väitetiedoksiannossa nimenomaisesti esitettyyn väitteeseen ja esittää puolustuksensa kuulemismenettelyistä vastaavan neuvonantajan luona pidetyssä kuulemisessa. Hallinnollisessa menettelyssä on näin ollen noudatettu kontradiktorista periaatetta.

188 On joka tapauksessa myös huomautettava, kuten unionin tuomioistuin on korostanut, että koska komission ei tarvitse kilpailusääntöjen rikkomista koskevan vastuun kohdentamisen osalta esittää väitetiedoksiannossa muita seikkoja kuin näyttö siitä, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä koko yhtiöpääoman, puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevaa väitettä ei voida hyväksyä (ks. vastaavasti edellä 80 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, 64 kohta).

189 Lopuksi on todettava, että vastauksessa esitetty väite, jonka mukaan jotkin komission toimittamat asiakirjat on jätettävä tutkimatta ja että komissio on tulkinnut vapaasti uudelleen erästä näistä asiakirjoista, ei voi menestyä. Se nimittäin perustuu virheelliseen olettamaan, jonka mukaan komissio käyttää näitä asiakirjoja toisena keinona tukea emoyhtiöiden vastuuta koskevaa toteamustaan. On lisäksi todettava, että päinvastoin kuin Alliance One väittää, Dimon Internationalin laatimat asiakirjat, joissa vertaillaan Dimonin ja Transcatabin laitoksia, on mainittu riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 283.

190 Näin ollen tämän kanneperusteen kolmas osa on hylättävä.

4. *Neljäs kanneperuste, jonka mukaan todistustaakan jakoa koskevia sääntöjä on rikottu*

a) Asianosaisten lausumat

191 Alliance One huomauttaa aluksi, että koska komissio ei ole pystynyt todistamaan emoyhtiöiden osallistumista kartelliin, todistustaakka kuuluu sille.

192 Vaikka hyväksyttäisiinkin olettaman sovellettavuus nyt käsiteltävässä asiassa, on silti niin, että kun otetaan huomioon SCC:n ja Dimon Inc:n vastauksissaan väitetiedoksiantoon toimittamat tiedot, näiden yhtiöiden vastuun osoittaminen on komission tehtävä.

193 Alliance Onen mukaan nämä tiedot nimittäin kumosivat komission olettamat. Sitä vastoin komissio, sen sijaan että olisi esittänyt riittävät todisteet SCC:n ja Dimon Inc:n väitteiden horjuttamiseksi ja siten osoittanut niiden vastuun, turvautui Alliance Onen mukaan lähinnä muihin olettamiin väitteiden kumoamiseksi tai kiisti mainittujen yhtiöiden toimittamien tietojen arvon.

194 Hylätessään kaikki SCC:n ja Dimon Inc:n esittämät todisteet ja perustelut pelkästään sellaisten yleisten väitteiden perusteella, että SCC ja Dimon Inc. eivät ole pystyneet vakuuttamaan sitä, komissio ei ole Alliance Onen mukaan esittänyt niitä koskevia riittäviä perusteluja. Ei siis ole helppo tietää, mitä tietoja yrityksen on esitettävä jo toimitettujen tietojen lisäksi vakuuttaakseen komission siitä, ettei kyseinen yritys ole käyttänyt mitään vaikutusvaltaa tytäryhtiöön, jonka koko yhtiöpääoman se omistaa.

195 Komissio vaatii siis tosiasiassa ylivoimaista näyttövelvollisuutta (probatio diabolica), toisin sanoen näyttöä, jota on käytännössä mahdotonta esittää siltä osin kuin sen pitäisi olla negatiivista näyttöä siitä, että kyseiset yritykset eivät ole puuttuneet tytäryhtiöidensä päätöksiin.

196 Komissio vaatii ensimmäisen kanneperusteen tämän osan hylkäämistä.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

197 Alliance Onen mukaan emoyhtiön on mahdotonta esittää välitöntä, positiivista ja kiistatonta näyttöä siitä, ettei se ole vaikuttanut tytäryhtiön markkinakäyttäytymiseen, koska siltä edellytetään ylivoimaista näyttövelvollisuutta (probatio diabolica).

198 Tästä riittää, kun todetaan, että päinvastoin kuin Alliance One väittää, asianosaisten ei edellytetä esittävän välitöntä ja kiistatonta näyttöä tytäryhtiön markkinakäyttäytymisen itsenäisyydestä, vaan ainoastaan esittävän sellaisia todisteita, jotka voivat osoittaa tällaisen itsenäisyyden (ks. edellä 125 kohta).

199 Se, ettei Alliance One ole nyt käsiteltävässä asiassa pystynyt vastuuolettaman kumoamiseksi osoittamaan, että niiden emoyhtiöiden tytäryhtiöt, joiden oikeudellinen seuraaja se on, määrittelivät itsenäisesti markkinakäyttäytymisensä, ei merkitse sitä – toisin kuin se väittää –, ettei tätä olettamaa voida missään tapauksessa kumota.

200 On myös korostettava, että koska olettaman laatu mahdollistaa sen, että tunnetusta tosiseikasta käsin voidaan näyttää toteen tuntematon tosiseikka, on täysin loogista, että olettaman kohteena oleva subjekti on periaatteessa velvollinen esittämään negatiivisen näytön tosiseikasta, joka on todistettu oikeaksi vain olettaman avulla. Tämä toteamus ei kuitenkaan merkitse sitä, että olettamasta tulee kumoamaton, koska käsiteltävässä asiassa kyseistä näyttöä on haettava olettaman kohteena olevan subjektin piiristä.

201 Näin ollen Alliance Onen kanneperuste ei ole perusteltu ja se on hylättävä.

202 On lisäksi hylättävä Alliance Onen vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen esittämä väite, jonka mukaan edellä 80 kohdassa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio 10.9.2009 annetun tuomion sanamuodon mukaan ainoa seuraus sovellettavasta olettamasta on todistustaakan kääntäminen eikä, kuten komissio väittää, se, että toisen asianosaisen todistustaakka on ankarampi kuin komissiolle kuuluva todistustaakka.

203 Käsiteltävässä asiassa komissio ei nimittäin ole ilmoittanut, mikä oli vaadittu näyttötaso, vaan on ainoastaan todennut, etteivät SCC:n ja Dimon Inc:n esittämät todisteet kumoa olettamaa.

204 Näin ollen myös tämän kanneperusteen neljäs osa on hylättävä.

205 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä kokonaan.

B *Toinen kanneperuste, jonka mukaan sakon lopullista määrää määritettäessä on sovellettu virheellisesti asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa ja loukattu suhteellisuusperiaatetta*

1. *Asianosaisten lausumat*

206 Alliance Onen mukaan Transcatabille, Dimon Italialle ja sille SCC:n ja Dimon Inc:n oikeudellisena seuraajana yhteisvastuullisesti määrätyn sakon määrä on vastoin asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa siltä osin kuin se ylittää kunkin tytäryhtiön liikevaihtoon kohdistuvan 10 prosentin rajan. Kun otetaan huomioon kunkin tytäryhtiön liikevaihto, sakon enimmäismäärä, jonka komissio voi Alliance Onen mukaan määrätä, oli Transcatabin osalta 3,23 miljoonaa euroa 14 miljoonan euron sijasta ja Dimon Italian osalta 3,99 miljoonaa euroa 10 miljoonan euron sijasta.

207 Lisäksi Alliance One väittää, että komissio on loukannut suhteellisuusperiaatetta määräämällä sille yhteensä 24 miljoonan euron sakon. Sakon laskentapohjaa vahvistaessaan komissio on erityisesti jättänyt huomiotta, että riidanalaisen päätöksen tekohetkellä SCC ja Dimon Inc. olivat jo sulautuneet ja että näin ollen vain Transcatab kuului edelleen uuteen konserniin, kun taas Dimon Italia (ja sen 10 prosentin markkinaosuus) oli myyty kolmansille. Koska Alliance Onelle jäi vain 10 prosentin markkinaosuus, se moittii komissiota siitä, että se on loukannut suhteellisuusperiaatetta määräämällä sille sakon, jonka laskentapohja vastasi Deltafinalle (Universal) määrätyn sakon laskentapohjaa, vaikka Deltafinan markkinaosuus oli 25 prosenttia.

208 Komissio vaatii tämän kanneperusteen hylkäämistä.

2. *Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta*

209 Tämä kanneperuste muodostuu kahdesta osasta. Alliance One arvostelee komissiota yhtäältä siitä, että se on ylittänyt Transcatabin ja Dimon Italian liikevaihtoon kohdistuvan 10 prosentin rajan. Toisaalta se arvostelee komissiota suhteellisuusperiaatteen loukkaamisesta, koska sille määrätyn sakon laskentapohja on lähellä Deltafinan (Universal) sakon laskentapohjaa huolimatta huomattavasta erosta näiden kahden konsernin markkinaosuuksissa.

210 On huomautettava, että tämän kanneperusteen ensimmäinen osa liittyy läheisesti ensimmäiseen kanneperusteeseen, koska sen hylkääminen vaikuttaa välttämättä tämän osan perusteltavuuteen. Kun näin ollen otetaan huomioon ne seikat, joiden johdosta ensimmäinen kanneperuste hylättiin, on pääteltävä, ettei komissio ole tehnyt virhettä ottaessaan Dimon Inc:n (Dimon Italian emoyhtiö rikkomisen aikana) ja SCC:n (Transcatabin emoyhtiö rikkomisen aikana), jotka sulautuivat 13.5.2005 uudeksi kokonaisuudeksi Alliance Oneksi, yhteisen liikevaihdon viitearvoksi laskiessaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa vahvistettua enimmäismäärää, joka on 10 prosenttia liikevaihdosta (ks. vastaavasti edellä 125 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 30.9.2009, 114 kohta).

211 Kyseinen enimmäismäärä on näet laskettava kaikkien niiden yhtiöiden yhteenlasketun liikevaihdon perusteella, jotka muodostavat sen taloudellisen yksikön, joka toimii EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen ominaisuudessa, sillä ainoastaan näiden yhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto voi kuvastaa yrityksen kokoa ja markkinavoimaa (ks. vastaavasti edellä 168 kohdassa mainittu asia HFB ym. v. komissio, tuomion 528 ja 529 kohta ja edellä 125 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 30.9.2009, 114 kohta).

212 Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

213 Tämän kanneperusteen toisesta osasta, joka koskee väitettyä suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, on huomautettava – kuten komissio on perustellusti korostanut –, että suhteellisuusperiaatteen loukkaamisen varjolla Alliance One nostaa tosiasiassa esiin kysymyksen yritysseuraannosta. Tosiasiassa Alliance One ehdottaa lähinnä, että se pitäisi asettaa vastuuseen vain Transcatabille (SCC) määrätystä sakosta mutta ei Dimon Italialle määrätystä sakosta, koska ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä kolmansille myyty Dimon Italia, jonka markkinaosuus oli 10 prosenttia rikkomisajanjakson aikana, ei kuulu uuteen konserniin.

214 Tässä yhteydessä on selvää, että Alliance One asetetaan vastuuseen rikkomisesta emoyhtiöiden SCC:n ja Dimon Inc:n oikeudellisena seuraajana. Tällainen toteamus ilmenee lisäksi riidanalaisen päätöksen 349 perustelukappaleesta, jonka mukaan Alliance Onea pidetään riidanalaisen päätöksen adressaattina sillä perusteella, että se on niiden konsernien (SCC ja Dimon Inc.) oikeudellinen seuraaja, joihin Transcatab ja Dimon Italia kuuluivat rikkomisen aikana.

215 On palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka johti asianomaista yritystä aikana, jolloin kilpailusääntöjä rikottiin, vastaa lähtökohtaisesti kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaikka kilpailusääntöjen rikkomisesta tehdyn langettavan päätöksen tekemispäivänä yrityksen toiminta on toisen henkilön vastuulla (ks. edellä 70 kohdassa mainittu asia Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomion 37 kohta; edellä 168 kohdassa mainittu asia HFB ym. v. komissio, 103 kohta ja asia T-161/05, Hoechst v. komissio, tuomio 30.9.2009, Kok., s. II-3555, 50 kohta).

216 Unionin tuomioistuin on myös huomauttanut, että kilpailusääntöjä rikkoneen yksikön oikeudellisesta tai organisatorisesta muuttamisesta ei välttämättä seuraa, että syntyisi uusi yritys, joka vapautuisi edellisen yksikön kilpailusääntöjen vastaisia menettelytapoja koskevasta vastuusta, mikäli nämä kaksi yksikköä ovat taloudelliselta kannalta samat (ks. edellä 82 kohdassa mainittu asia ETI, tuomion 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

217 Kilpailusääntöjen tehokas täytäntöönpano voi siten edellyttää, että kartellitoiminta poikkeuksellisesti luetaan kartelliin osallistuneen yksikön uuden yrittäjän syyksi, kun uutta yrittäjää voidaan taloudellisesti tarkasteltuna pitää alkuperäisen yrittäjän seuraajana (ks. vastaavasti julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus edellä 82 kohdassa mainitussa asiassa ETI ym. annetussa tuomiossa, ratkaisuehdotuksen 75–78 kohta).

218 Tätä niin sanottua taloudellisen jatkuvuuden kriteeriä sovelletaan erityistapauksissa, kuten silloin, kun yrityksen toiminnasta vastuussa oleva oikeushenkilö on oikeudellisesti lakannut olemasta kilpailusääntöjen rikkomisen jälkeen (ks. edellä 82 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 145 kohta).

219 Käsiteltävässä asiassa on selvää, että kyseessä olevaan kilpailusääntöjen rikkomiseen ovat syyllistyneet ne yksiköt, joita SCC ja Dimon Inc. johtivat tosiseikkojen tapahtuma-aikaan. Nämä kaksi yksikköä olivat oikeudellisesti lakanneet olemasta kilpailusääntöjen rikkomisen jälkeen, koska niistä muodostui niiden sulautumisen seurauksena vuonna 2005 uusi yksikkö eli Alliance One.

220 Silloin kun yritys lakkaa olemasta sen vuoksi, että ostaja on sulauttanut sen, ostajalle siirtyvät sen varat ja velat, mukaan lukien kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuva vastuu. Tässä tapauksessa ostajan voidaan katsoa olevan vastuussa siitä, että sulautunut yritys on rikkonut kilpailusääntöjä (ks. yhdistetyt asiat T-259/02–T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5196, 326 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

221 Näiden periaatteiden nojalla Alliance One jää vastuuseen Dimon Italian rikkomisesta siitä huolimatta, että Dimon Italia oli luovutettu kolmannelle. Mindon tilanne on tässä suhteessa erilainen, koska – kuten oikeuskäytännössä on täsmennetty – taloudellisen jatkuvuuden periaate ei aseta kyseenalaiseksi yksilöllisen vastuun periaatetta käsiteltävänä olevan kaltaisessa tapauksessa, jossa kartelliin osallistunut yritys on luovutettu riippumattomalle kolmannelle osapuolelle eikä alkuperäisen ja uuden

toiminnan harjoittajan välillä ole rakenteellista yhteyttä (ks. vastaavasti ja analogisesti edellä 215 kohdassa mainittu asia Hoechst v. komissio, tuomion 61 kohta).

222 Tästä seuraa, että nyt käsiteltävässä asiassa komissio on perustellusti katsonut Alliance Onen olevan vastuussa rikkomisista, joihin Transcatab (SCC) ja Dimon Italia (Dimon Inc.) ovat syyllistyneet.

223 On myös lisättävä, että kuten komissio väittää, olisi merkityksetöntä viitata Alliance Onen väitteen mukaisesti sen markkinaosuuteen riidanalaisen päätöksen tekohetkellä, koska sakkojen laskentapohjan määrittämisessä käytetyt markkinaosuudet olivat, kuten riidanalaisen päätöksen 372 ja 373 perustelukappaleesta ilmenee, rikkomisen päättyessä eli vuonna 2001 mukana olleiden yritysten markkinaosuuksia.

224 Näin ollen myös tämän kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

225 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen toinen kanneperuste on hylättävä kokonaan.

C *Kolmas kanneperuste, jonka mukaan korotuskertoimen määrittämisessä on tehty oikeudellinen ja tosiseikkoja koskeva virhe sekä loukattu suhteellisuusperiaatetta ja se on perusteltu puutteellisesti*

226 Kolmas kanneperuste jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa perustuu lähinnä sakon riittävään varoittavaan vaikutukseen sekä komission päätöskäytäntöön. Toisen

osan mukaan suhteellisuusperiaatetta on loukattu ja perustelut ovat puutteelliset siltä osin kuin Alliance Oneen sovellettu kerroin on korkeampi kuin Deltafinaan sovellettu kerroin. Kolmannen osan mukaan komission päättely on epäjohdonmukaista siltä osin kuin se koskee kertoimen soveltamista Mindoon.

227 Vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen Alliance One on kuitenkin todennut, että tämän kanneperusteen toinen osa johtuu huolimattomuusvirheestä ja että se luopuu siitä, mikä merkittiin istuntopöytäkirjaan. Sitä ei siis ole enää tarpeen tutkia.

1. *Ensimmäinen osa, joka koskee riittävää varoittavaa vaikutusta ja komission tätä alaa koskeva päätöskäytäntöä*

a) Asianosaisten lausumat

228 Alliance One riitauttaa kertoimen 1,25 soveltamisen Transcatabille ja Dimon Italialle määrättyyn 10 miljoonan euron suuruiseen sakkojen laskentapohjaan.

229 Se katsoo erityisesti, ettei niiden emoyhtiöiden liikevaihto ollut peruste korotuskertoimen soveltamiselle ja että 10 miljoonan euron suuruinen sakko oli käsiteltävässä asiassa riittävän varoittava, kun otetaan huomioon näiden yritysten koko ja se, etteivät ne olleet selvillä italialaisten tytäryhtiöidensä menettelytavoista raakatupakkamarkkinoilla. Komission olisi myös pitänyt ottaa huomioon rikkomisen kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden pieni koko.

230 Alliance One viittaa sen jälkeen komission päätöskäytäntöön verratessaan SCC:n ja Dimon Inc:n liikevaihtoja ja niiden tytäryhtiöille määrättyjen sakkojen tasoa niiden yritysten liikevaihtoihin ja sakkojen tasoon, joille komissio on määrännyt seuraamuksia mainituissa asioissa, osoittaakseen, ettei kertoimen soveltaminen ollut perusteltua käsiteltävässä asiassa riittävän varoittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi.

231 Vastauskirjelmässään Alliance One lisää, että soveltamalla erikseen kerrointa Transcatabiin ja Dimon Italiaan komissio on ylittänyt harkintavaltansa ja myös poikennut asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuista suuntaviivoista (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat), joiden mukaan monikansallisiin konserneihin ei voida automaattisesti soveltaa mitään perusmäärän korotusta, vaan se on määrättävä vasta, kun se on välttämätöntä riittävän varoittavan vaikutuksen varmistamiseksi.

232 Alliance One toteaakin, ettei kertoimen 1,25 soveltaminen Transcatabiin ja Dimon Italiaan ole perusteltua, ja vaatii alentamaan sakkojen määrää sen mukaisesti.

233 Komissio kiistää Alliance Onen väitteet.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

234 On muistettava, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklassa säädettyjen seuraamusten tarkoituksena on päättää lainvastaiset toiminnat ja estää niiden uudistaminen. Tästä seuraa, että varoittava vaikutus muodostaa sakolla tavoitellun päämäärän (ks. vastaavasti asia T-15/02, BASF v. komissio, tuomio 15.3.2006, Kok., s. II-497, 218

ja 219 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja edellä 125 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 30.9.2009, 150 kohta).

235 Tarve varmistaa sakon varoittava vaikutus edellyttää, että sakon määrää mukautetaan niin, että voidaan ottaa huomioon sakon tavoiteltu vaikutus sen kohteena olevaan yritykseen, jotta sakko ei olisi merkityksetön tai päinvastoin liiallinen muun muassa kyseisen yrityksen taloudelliseen kapasiteettiin nähden, niiden vaatimusten mukaisesti, jotka perustuvat yhtäältä tarpeeseen varmistaa sakon tehokkuus ja toisaalta suhteellisuusperiaatteen noudattamiseen (asia T-279/02, Degussa v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-897, 283 kohta; edellä 215 kohdassa mainittu asia Hoechst v. komissio, tuomion 379 kohta ja edellä 125 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 30.9.2009, 154 kohta).

236 On todettava, että nyt käsiteltävässä asiassa komissio on soveltanut suuntaviivoissa määriteltyä menetelmää, vaikka se ei olekaan viitannut niihin nimenomaisesti; varoittava tavoite mainitaan suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdassa, joka koskee rikkomisten vakavuutta. Kyseisen kohdan neljännessä alakohdassa todetaan tarkemmin sanoen, että on tarpeen ”määrittää sakon määrä tasolle, joka on riittävän varoittava”.

237 Tämä tavoite mainitaan riidanalaisen päätöksen 2.6.3.2 jakson otsakkeessa (”Painoarvo ja varoittava vaikutus”) ja erityisesti sen 374 ja 375 perustelukappaleessa. Komissio on nimittäin päättänyt soveltaa kerrointa 1,5 (eli 50 prosentin korotusta) Deltafinalle (Universal) määritettyyn sakon laskentapohjaan ja kerrointa 1,25 (eli 25 prosentin korotusta) Dimon Italialle (Dimon Inc.) ja Transcatabille (SCC) määritettyyn sakon laskentapohjaan taatakseen sakon riittävän varoittavan vaikutuksen, joka puuttuu, jos laskentapohjassa otettaisiin huomioon vain näiden yritysten markkina-asema. Komissio on tukeutunut niiden kunkin maailmanlaajuiseen liikevaihtoon, joka vuonna 2005 oli Deltafinalla 3,276 miljardia Yhdysvaltain dollaria, Dimon Italialla 1,311 miljardia Yhdysvaltain dollaria ja Transcatabilla 0,896 miljardia Yhdysvaltain dollaria, ottaakseen huomioon, että ne ovat ”taloudellisesti ja rahoituksellisesti huomattavan

vahvoja” konserneja, jotka ovat myös maailman tärkeimpiä tupakan jälleenmyyjiä ja toimivat eri tasoilla tupakkateollisuudessa ja eri maantieteellisillä markkinoilla.

238 Alliance Onen väitteestä, jonka mukaan 10 miljoonan euron suuruinen laskentapohja on jo riittävän varoittava, on ensinnäkin todettava, ettei se esitä mitään seikkoja sen väitteensä tueksi, jonka mukaan sakon määrä, jos se olisi määritetty ilman varoittavaan vaikutukseen liittyvää kerrointa, olisi ollut riittävä varmistamaan sakolle tällaisen vaikutuksen (ks. vastaavasti asia C-413/08 P, Lafarge v. komissio, tuomio 17.6.2010, Kok., s. I-5361, 107 kohta).

239 On joka tapauksessa todettava, että tämä väite perustuu virheelliseen olettamaan, jonka mukaan kyseessä olevan sakon korotus perustuu sen arviointiin, voidaanko sakkojen tietyllä määrällä saavuttaa sakkojen varoittavaa vaikutusta koskeva päämäärä yritysten koon ja yleisten voimavarojen valossa.

240 Riidanalaisesta päätöksestä ei kuitenkaan ilmene, että toimenpide, jonka tarkoituksena on ottaa varoittavaa vaikutusta varten huomioon yritysten koko ja yleiset voimavarat, perustuisi mainitun kaltaiseen arviointiin. Riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa toteutetulla laskentapohjien korotuksella komissio on – kyseisten määrien suuruudesta riippumatta – sakkojen varoittavaa vaikutusta koskevan päämäärän varmistamiseksi tosiasiassa ainoastaan eriyttänyt saman kartellin jäsenten kohtelun ottaakseen huomioon tavan, joilla sakot näihin todella vaikuttavat. Tämä eriyttäminen on toteutettu käyttämällä kertoimia, jotka on määritetty yritysten koon ja yleisten voimavarojen perusteella riippumatta niiden määrien suuruudesta, joihin mainittuja kertoimia sovellettiin (ks. vastaavasti edellä 234 kohdassa mainittu asia BASF v. komissio, tuomion 241 kohta).

241 Näin ollen on todettava, että komissio on perustellusti katsonut, että kun otetaan huomioon SCC- ja Dimon Inc. -konsernien koko ja yleiset voimavarat, jotka on arvioitu

31.3.2005 päättyneen tilikauden kokonaisliikevaihdon avulla, näihin konserneihin oli varoittavassa tarkoituksessa sovellettava sakon korotuskerrointa ilman että – toisin kuin Alliance One väittää – myöskään kysymystä siitä, olivatko konsernit selvillä niiden italialaisten tytäryhtiöiden menettelytavoista, olisi voitu pitää millään tavoin merkityksellisenä (ks. edellä 125 kohta).

242 Väitteestä, joka koskee riittävää varoittavaa vaikutusta kertoimien määräämiseen liittyvän komission päätöskäytännön osalta, on korostettava, että komission aiemmin noudattama päätöskäytäntö ei itsessään ole sakkojen määrittämistä koskeva oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla, koska tällainen kehys on määritetty ainoastaan asetuksessa N:o 1/2003 ja suuntaviivoissa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P, Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomio 24.9.2009, Kok., s. I-8681, 233 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia T-203/01, Michelin v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-4071, 292 kohta).

243 Väitteestä, jonka mukaan maantieteelliset markkinat ovat erittäin pienet, on todettava kolmanneksi lähinnä, että asianomainen kartelli oli valtakunnallinen eikä rajoittunut tupakan tuotantoalueille, toisin kuin Alliance One näyttää esittävän. Jalostajien perustama kartelli koski nimittäin osto- eikä tuotantomarkkinoita, jotka ovat keskittyneet Italian tietyille alueille (ks. riidanalaisen päätöksen 83 perustelukappale). On joka tapauksessa huomautettava toissijaisesti, että tämä kysymys ei liity kertoimen soveltamiseen. Maantieteellisten markkinoiden laajuus on nimittäin seikka, jonka komissio ottaa huomioon arvioidessaan rikkomisen vakavuutta (ks. nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisen päätöksen 365 ja 366 perustelukappale). Tämä seikka vastaa näin ollen rikkomiselle ominaista objektiivista piirrettä, kun taas kertoimen soveltaminen varoittavassa tarkoituksessa edellyttää kartellin jäsenten objektiivisten piirteiden, kuten niiden koon ja taloudellisten voimavarojen, huomioon ottamista. Suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan neljännen alakohdan sanamuoto tukee lisäksi tätä väitettä, koska sellaiset seikat, joilla voidaan perustella varoittavan vaikutuksen kertoimen soveltamista, otetaan huomioon riippumatta rikkomisen laadusta, sen todellisesta vaikutuksesta markkinoihin ja markkinoiden maantieteellisestä laajuudesta (ks.

vastaavasti edellä 235 kohdassa mainittu asia Degussa v. komissio, tuomion 273 kohta). Tämä väite on siis hylättävä tehottomana.

244 Vastauksessa esitetystä väitteestä, jonka mukaan komissio on käsiteltävässä asiassa poikennut suuntaviivoista siltä osin kuin niissä estetään sakon laskentapohjan korotuksen automaattinen soveltaminen monikansallisiin konserneihin, on todettava, ettei se ole tosiasiallisesti perustelu. Riidanalaisesta päätöksestä nimittäin ilmenee, että sakon laskentapohjan vahvistamisen yhteydessä komissio on ensinnäkin arvioinut kunkin yrityksen painoarvon sen markkinaosuuden perusteella ja sen jälkeen ottanut huomioon niiden monikansallisten konsernien, joihin rikkomiseen syyllistyneet yritykset kuuluivat, taloudellisen ja rahoituksellisen vallan varmistaakseen kyseisen määrän riittävän varoittavan vaikutuksen. Näin ollen kyseisen määrän korotusta ei ole suinkaan tehty automaattisesti.

245 Näiden seikkojen perusteella on todettava, ettei komissio ole tehnyt virhettä korottaessaan SCC:lle ja Dimon Inc:lle määrättyjen sakkojen laskentapohjaa varmistaakseen niiden riittävän varoittavan vaikutuksen.

2. *Kolmas osa, jonka mukaan komission päättely on epäjohdonmukaista siltä osin kuin se koskee kertoimen soveltamista Mindoon*

a) Asianosaisten lausumat

246 Alliance One moittii komissiota siitä, että se on toiminut epäjohdonmukaisten päätelmien perusteella jättäessään soveltamatta kerrointa Mindoon sen takia, ettei sillä

enää ollut yhteyksiä Alliance Oneen ja se oli siis erillinen yritys. Koska se on vastuussa Dimon Italialle (Mindolle) määrätystä sakosta eikä viimeksi mainittuun yritykseen voida soveltaa kerrointa, on vielä vähemmän perusteita soveltaa sitä Dimon Italiaan.

247 Soveltaessaan kerrointa erikseen Dimon Italiaan ja Transcatabiin sillä perusteella, että ne kuuluivat rikkomisen aikana kahteen monikansalliseen konserniin, komissio ei ole Alliance Onen mukaan ottanut huomioon, että silloin kun riidanalainen päätös tehtiin ja sakko oli maksettava, enää Transcatab kuului monikansalliseen konserniin, kun taas Dimon Italia oli sillä välin myyty.

248 Kun otetaan lisäksi huomioon kertoimen soveltamisella tavoiteltu varoittava vaikutus, tällaista kerrointa on perusteltua soveltaa vain siihen yhtiöön, joka on syyllistynyt lainvastaiseen toimeen, mutta ei täysin kartellin ulkopuoliseen yhtiöön, jonka ainoa yhteys välittömästi kartelliin osallistuneeseen yhtiöön on se, että se on aiemmin omistanut tämän yhtiöosuuksia.

249 Koska Mindo on edelleen olemassa, siihen on sovellettava kertoimia kartelliin välittömästi osallistuneena yhtiönä. Alliance Onen mukaan kestämätön seuraus komission käyttämästä perusteesta on se, että välittömästi rikkomiseen syyllistyneelle yhtiölle määrätään lievempiä seuraamuksia kuin yhtiölle, jonka määräysvaltaan se on aiemmin kuulunut, joka ei ole osallistunut kartelliin eikä ollut selvillä edes sen olemassaolosta ja jolla ei myöskään enää ole yhteyksiä siihen.

250 Lopuksi Alliance One toteaa, ettei komissio voi pitää kahta yhtiötä yhteisvastuullisina saman sakon erilaisista ja erillisistä määristä, kuten se on käsiteltävässä asiassa tehnyt.

251 Komissio kiistää Alliance Onen väitteet.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

252 Aluksi on todettava, että käsiteltävässä asiassa komissio on kertoimen laskemiseksi ottanut perustellusti huomioon emoyhtiöiden, toisin sanoen Dimon Inc:n ja SCC:n, eikä ainoastaan asianomaisten tytäryhtiöiden kokonaisliikevaihdon, sillä kuten ensimmäisen kanneperusteen tarkastelun yhteydessä todettiin, emo- ja tytäryhtiö muodostivat EY 81 artiklassa tarkoitetun yhden ainoan yrityksen (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF ja UCB v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 49 kohta ja asia T-410/03, Hoechst v. komissio, tuomio 18.6.2008, Kok., s. II-881, 379 kohta). Lisäksi kertoimen soveltaminen varoittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi on ollut käsiteltävässä asiassa perusteltua nimenomaan sen takia, että yritykset, jotka ovat syyllistyneet kilpailusääntöjä rikkovaan toimintaan, kuuluivat monikansallisiin konserneihin (ks. riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

253 Riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappaleen alaviitteessä 291 komissio täsmentää, että kertoimen soveltaminen Mindolle (entiselle Dimon Italialle) määrätyn sakon osalta on perusteltua Alliance Onen yhteisvastuun takia, kun taas Mindon oman vastuun osalta tällaisen kertoimen soveltaminen ei ole perusteltua, koska se on katkaissut kaikki yhteydet osakkeenomistajaansa. Sen perusteella, että Mindon vastuu on määrättävä 10 prosentin puitteissa sen liikevaihdosta, komissio on todennut, että sakon laskentapohjaa oli tarpeetonta laskea erikseen tämän yrityksen osalta. Tästä seuraa, että väite, jonka mukaan komissio ei ole ottanut huomioon päätöstä tehdessään vallinnutta tilannetta, ei ole tosiasiallisesti perusteltu.

254 Riidanalaisen päätöksen 403 ja 404 perustelukappaleessa (2.6.3.6 osiossa, jonka otsikko on ”Seurauksena olevat sakot ja sakon enimmäismäärä”) komissio täsmentää

Mindon tilannetta. Tarkemmin sanoen se toteaa riidanalaisen päätöksen 404 perustelukappaleessa seuraavaa:

”[– –] Mindon (joka ei nykyisin enää ole missään yhteydessä entiseen Dimon-konserniin) [yhteis]vastuu on määrättävä 10 prosentin puitteissa sen viimeisimmän tilikauden liikevaihdosta (3,99 miljoonaa euroa)”.

255 Kun taloudellinen kokonaisuus on sillä välin lakkautettu, jokaisella päätöksen adressaatilla on oikeus siihen, että siihen sovelletaan yksilöllisesti kyseistä enimmäismäärää (ks. yhdistetyt asiat T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 13.9.2010, 390 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa ja asia T-26/06, Trioplast Wittenheim v. komissio, 113 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

256 On kuitenkin todettava, että käsiteltävässä asiassa kysymyksellä kertoimen soveltamisesta Mindoon varoittavassa tarkoituksessa ei ollut mitään käytännön vaikutusta, koska sille määrättävän sakon määrä rajattiin 10 prosenttiin sen liikevaihdosta. Näin ollen Alliance Onen esittämä peruste on tehoton.

257 Yrityksen yleiset voimavarat on joka tapauksessa arvioitava sakon määräämispäivänä, jotta saavutetaan asianmukaisesti varoittava tavoite, ja tämä on tehtävä suhteellisuusperiaatetta noudattaen, mitä Alliance One ei myöskään kiistä (ks. edellä 235 kohdassa mainittu asia Degussa v. komissio, tuomion 285 kohta).

258 Komissiota ei siis voida moittia siitä, että se on määrittäessään korotusta varoittavan vaikutuksen perusteella ottanut huomioon niiden konsernien liikevaihdon, joiden sulautuminen on tapahtunut rikkomisen päättymisen ja riidanalaisen päätöksen tekemisen välisenä aikana.

259 Lisäksi komissio on perustellusti pitänyt Mindoa Alliance Onen kanssa yhteisvastuullisena sakon maksamisesta 3,99 miljoonan euron määrään asti, kun taas Alliance One on edelleen vastuussa sakon kokonaismäärän – 10 miljoonaa euroa – maksamisesta.

260 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että myös tämä kanneperuste on hylättävä.

261 Näin ollen kanne on kokonaisuudessaan hylättävä ilman, että käsiteltävässä asiassa tarvitsee tutkia Alliance Onen toisen ja kolmannen vaatimuksen tutkittavaksi ottamista.

Oikeudenkäyntikulut

262 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Alliance One on hävinnyt asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, Alliance One on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Alliance One International Inc. velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Azizi Cremona Frimodt Nielsen

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä syyskuuta 2011.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ..... II - 5748

A Hallinnollinen menettely ..... II - 5749

B Riidanalainen päätös ..... II - 5751

1. Riidanalaisen päätöksen adressaatit ..... II - 5752

2. Sakkojen suuruuden määrittäminen ..... II - 5756

Menettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 5762

Oikeudellinen arviointi ..... II - 5764

A Ensimmäinen kanneperuste, jonka mukaan niitä sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuseen joutumista tytäryhtiön rikkomisista, on sovellettu virheellisesti ja puolustautumisoikeuksia loukattu. ..... II - 5765

1. Ensimmäinen osa, jonka mukaan niitä sääntöjä, jotka koskevat emoyhtiön vastuuseen joutumista tytäryhtiön menettelytavoista, on jätetty noudattamatta .. II - 5765

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5765

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5769

2. Toinen osa, jonka mukaan SCC:n ja Dimon Inc:n toimittamat todisteet olettaman kumoamiseksi on jätetty huomiotta ..... II - 5774

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5774

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5783

Yleiset seikat, joihin on vedottu olettaman kumoamiseksi ..... II - 5784

Erityiset seikat, joihin on vedottu olettaman kumoamiseksi ..... II - 5786

– SCC:n ja Transcatabin suhde ..... II - 5787

– Dimon Inc:n ja Dimon Italian suhde ..... II - 5789

Seikat, joita komission väitetään käyttäneen Transcatabin ja Dimon Italian itsenäisyyden puutteen osoittamiseen ..... II - 5791

Niiden todisteiden tulkinta, joiden perusteella olettama voidaan kumota oikeuskäytännön valossa ..... II - 5797

3. Kolmas osa, jonka mukaan puolustautumisoikeuksia on loukattu ..... II - 5799

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5799

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5801

4. Neljäs kanneperuste, jonka mukaan todistustaakan jakoa koskevia sääntöjä on rikottu ..... II - 5805

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5805

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5806

B Toinen kanneperuste, jonka mukaan sakon lopullista määrää määritettäessä on sovellettu virheellisesti asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa ja loukattu suhteellisuusperiaatetta ..... II - 5808

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 5808

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5809

C Kolmas kanneperuste, jonka mukaan korotuskertoimen määrittämisessä on tehty oikeudellinen ja tosiseikkoja koskeva virhe sekä loukattu suhteellisuusperiaatetta ja se on perusteltu puutteellisesti ..... II - 5812

1. Ensimmäinen osa, joka koskee riittävää varoittavaa vaikutusta ja komission tätä alaa koskeva päätöskäytäntöä ..... II - 5813

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5813

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5814

2. Kolmas osa, jonka mukaan komission päättely on epäjohdonmukaista siltä osin kuin se koskee kertoimen soveltamista Mindoon ..... II - 5818

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5818

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5820

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 5822